

ΠΡΟΤΥΠΟ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ
ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΣΜΥΡΝΗΣ

Όταν η Μεσαιωνική και Νεότερη Ιστορία συναντάει τα Αγγλικά...

Γεώργιος Θώδης, Φιλολογος
Ειρήνη Αρναούτη, Καθηγήτρια Αγγλικής Γλώσσας

Σχολικό έτος 2016-17

ΠΡΟΤΥΠΟ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ
ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΣΜΥΡΝΗΣ

*«Όταν η Μεσαιωνική και Νεότερη
Ιστορία συναντάει τα Αγγλικά...»*

Γεώργιος Θώδης, φιλόλογος

Ειρήνη Αρναούτη, καθηγήτρια αγγλικής γλώσσας

Νέα Σμύρνη 2017

ΠΡΟΤΥΠΟ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ
ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΣΜΥΡΝΗΣ

ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΤΥΠΟΥ ΓΕ.Λ. ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΣΜΥΡΝΗΣ

ΤΙΤΛΟΣ:

«Όταν η Μεσαιωνική και Νεότερη Ιστορία συναντάει τα Αγγλικά...»

ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΕΣ/ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΕΣ:

Γεώργιος Θώδης, φιλόλογος
Ειρήνη Αρναούτη, καθηγήτρια Αγγλικών

ΒΑΣΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΔΡΑΣΗΣ:

Βασικός στόχος είναι οι μαθητές να αντιληφθούν την εξέλιξη της Ιστορίας μέσα από μια άλλη οπτική -τις ιστορικές πηγές αγγλόφωνων χωρών - συνειδητοποιώντας τον πολύπλευρο χαρακτήρα της.

Επιπλέον να αναπτύξουν λειτουργίες ενσυναίσθησης, τοποθετώντας τον εαυτό τους στη συγκεκριμένη ιστορική στιγμή και να αναπτύξουν έτσι ιστορική κρίση.

ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΡΑΣΗΣ:

Η διδακτική αξιοποίηση των ιστορικών πηγών είναι ιδιαίτερα χρήσιμη στο μάθημα της Ιστορίας, γιατί συμβάλλει στην κατανόηση των ιστορικών ζητημάτων και στην καλλιέργεια της ιστορικής σκέψης. Αναπτύσσει επίσης το κριτικό πνεύμα και την ικανότητα σύνθεσης των ιστορικών γεγονότων. Παρέχει ακόμη τη δυνατότητα στους μαθητές να αυτενεργούν και πέρα από το σχολικό εγχειρίδιο, κάνοντας χρήση οργανωμένων φυλλαδίων και άλλων μέσων και τεχνικών, όπως:

σχεδιαγράμματα, χρονολογικοί πίνακες, χάρτες και χρήση διαδραστικού πίνακα.

Έτσι σύμφωνα με τις αρχές της διαθεματικής προσέγγισης της γνώσης, κάθε συγκεκριμένο θέμα εξετάζεται από πολλές οπτικές γωνίες ενώ ταυτόχρονα καλλιεργούνται μια σειρά από δεξιότητες, στάσεις και αξίες ζωής.

Δεδομένου του ότι η μεσαιωνική και νεότερη ιστορία της Αγγλίας και μετέπειτα και της Αμερικής έπαιξαν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του παγκόσμιου πολιτικού, κοινωνικού, οικονομικού και πολιτιστικού γίνεσθαι, η μελέτη αγγλόφωνων ιστορικών πηγών δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές να προσεγγίσουν τα συγκεκριμένα ιστορικά γεγονότα πιο σφαιρικά.

Με την πολυπρισματική προσέγγιση θα εξετάσουμε τα στοιχεία που προκύπτουν από διαφορετικές πηγές, έτσι ώστε να ξεδιαλύνουμε τις πολυπλοκότητες μιας κατάστασης και να μπορέσουμε να αποκρυπτογραφήσουμε τι συνέβη και γιατί. Μέσα από τη διδασκαλία των πολλαπλών προοπτικών θα βοηθήσουμε τους μαθητές να κατανοήσουν ότι:

- δεν είναι απαραίτητο (ή ακόμα σύνηθες) να υπάρχει μια σωστή εκδοχή ενός ιστορικού γεγονότος,
- το ίδιο στοιχείο μπορεί να ερμηνευθεί διαφορετικά από διαφορετικούς ιστορικούς ανάλογα με την προοπτική τους, την εποχή που γράφουν και τα άλλα στοιχεία που περιλαμβάνουν στις περιγραφές τους,
- το ίδιο ιστορικό γεγονός μπορεί να περιγραφεί και να ερμηνευθεί με διαφορετικούς τρόπους, ανάλογα με την προσωπική άποψη του ιστορικού, του πολιτικού, του δημοσιογράφου, του τηλεοπτικού παραγωγού ή του αυτόπτη μάρτυρα και καθεμιά μπορεί να είναι μια έγκυρη αλλά παρόλα αυτά μη ολοκληρωμένη και μερική περιγραφή ή εξήγηση,
- η ίδια προφανώς ξεκάθαρη και σαφής δήλωση μπορεί να έχει ακόμα διαφορετικές ερμηνείες για τους ανθρώπους, ανάλογα με τις συγκεκριμένες περιστάσεις,
- οι διαφορετικές προοπτικές ενός έθνους, μιας κοινότητας, μιας εθνικής ομάδας, ενός πολιτικού κόμματος ή μιας ομάδας ενδιαφέροντος μπορεί να είναι τόσο σημαντικές όσο εκείνες που χωρίζουν δύο έθνη, δύο κοινότητες ή δύο ομάδες.

Στη συγκεκριμένη δράση επιχειρείται μια διαθεματική προσέγγιση της Ιστορίας και των Αγγλικών μέσα από επιλεγμένες ενότητες της Ιστορίας του Μεσαιωνικού και Νεότερου Κόσμου. Η επιλογή της μορφής και της μεθόδου διδασκαλίας σχετίζεται με τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών, καθώς και με τις ιδιαιτερότητες της διδακτικής ενότητας.

Ενότητες:

1. Το εμπόριο στον Μεσαίωνα: καταναλωτικά αγαθά, προϊόντα πολυτελείας και εμποροπανήγυρες (Medieval trade)
2. Ο ιπποτισμός (Knighthood)
3. Η Μεγάλη Χάρτα των Ελευθεριών (Magna Carta)
4. Οι Άγγλοι αποικιοκράτες (The English colonisers)
5. Η γέννηση της αστικής τάξης (The rising of the middle class)
6. Ο Ερρίκος ο Η' και η ίδρυση της Αγγλικανικής Εκκλησίας (Henry VIII and the Anglican Church)
7. Ο κοινοβουλευτισμός και τα κεφαλαιοκρατικό σύστημα (The Parliamentary system and capitalism)

Η προτεινόμενη διαθεματική δράση συνεισφέρει στην προσέγγιση του εξεταζόμενου θέματος, δίδοντας τη δυνατότητα στους μαθητές και στους επιμορφωτές-συντονιστές να το εξετάζουν πολύπλευρα μέσα από εικαστικές, μουσικές, λαογραφικές, ανθρωπολογικές, γλωσσικές, ή και γεωγραφικές «διαδρομές».

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

Το εμπόριο στον Μεσαίωνα: καταναλωτικά αγαθά, προϊόντα πολυτελείας και εμποροπανήγυρεις (Medieval Trade)

5

English medieval market during Henry III's reign

Source: Medieval Europe. (n.d.). *Movement*. Available at <https://medievaleuropeinfo.weebly.com/movement.html> (Accessed 2/10/2016).

Questions on the picture

After observing the painting, answer the following questions:

1. Where does the market seem to take place?
2. Which social classes appear on the painting of the English medieval market? How can you distinguish them?
3. What products on sale can you see?
4. What did the shop signboards consist of? Why?

Trading

Medieval Markets and Fairs in England

In pre-19th century England, the majority of the population made their living through agriculture and livestock farming. Market town or market right is a legal term, originating in the medieval period, for a European settlement that has the right to host markets, distinguishing it from a village and city. Market towns often grew up close to fortified places such as castles, to enjoy their protection. Trade made the medieval merchants rich and their work also brought wealth to the rulers of the land in which the trading took place as they taxed all traded goods.

Weekly markets and fairs were the main way in which medieval people bought and sold goods. Farmers and craftsmen from the countryside would take their goods into the towns to sell at the markets. Shop keepers in the towns had to shut their own shops on market days and sell from the

stalls. Villagers from outside the towns would go to the markets and fairs to buy goods that could not get locally.

Once or twice a year huge fairs were held in the bigger towns. These fairs could last for days and even weeks. The range of goods available was much larger than the local markets and included goods from other countries. Due to the Crusades, which opened new routes via Italy, there was much more interest in foreign goods and merchants from the East were welcomed to sell fine clothes, wines, spices, food, raw materials, furs, cloth, glass, jewels and lace. One of the largest fairs in England was the Stourbridge fair held near Cambridge after the September harvest and could last for five weeks.

Pedlars

Pedlars travelled from village to village selling goods from their carts and were a source of news.

Guilds

A Merchant Guild was an association of traders. The Merchant Guild was able to negotiate with the lord and the trade levy became regulated. The merchant guilds controlled the way in which trade was conducted in the towns and applied rules to it. The members of the merchant guilds became very important members of the medieval town community. The introduction of the merchant guilds led to its own hierarchy and involvement in civic duties. The power of the merchant guild members increased and they tended to be wealthier and of higher social status than the members of the craft guilds.

The master of his trade owned a shop and had an apprentice who he trained in his trade. Mastering a trade could take seven years or more and the apprentice would live with the master and his family while he learnt. Once the apprentice was sufficiently skilled he could join the guild and become journeyman. To prove he was good enough to join the guild the apprentice had to produce a 'masterpiece' of an acceptable standard, a masterpiece being a piece of work of exceptional quality.

The journeyman travelled from village to village and town to town and got paid for working on a daily basis. If a journeyman earned enough money he could buy or rent a shop of his own but most could not afford it so remained travellers. Shops not only sold the goods but could be the places where the goods were made. This allowed buyers to see the goods being crafted.

Industries

Wool

Wool was a very important trade for England in medieval times and large amounts of wool were produced and exported. Looking after sheep was much easier than growing crops and the Church made large amounts of money from farming sheep on its land. The wool was in high demand from areas in northern Europe like Flanders, where it was made into high quality cloth and sold all over Europe and back in England.

Wool was woven in England by individuals to clothe their own families and was the basic material used for the clothes they wore.

Mining

In medieval times coal was mined and used in the production of iron. Most of the coal was mined from open-cast mines where the coal seams were easily found on or just below the surface of the land. Certain areas of England were important for mining specific types of mineral. Cornwall was important for the amount of tin that was mined there, whereas Derbyshire was important for the amounts of lead and silver. Henry II granted licenses to those who wanted to dig mines in the royal forests.

Metalworkers

A very high standard of metal-work was achieved by medieval craftsmen. Goldsmiths and silversmiths produced outstanding pieces. Pewter, which is a mixture of tin and copper or lead, was used in medieval times for making all kinds of goods.

Other industries

Woodworkers were in high demand as most of the houses and the day-to-day utensils were made from wood. Clay potters also made many of the products that were required in medieval times. Plates, bowls and jars made from clay were common.

Sources:

Medieval Times. (2016). *Medieval Merchant*. Available at <http://www.medieval-life-and-times.info/medieval-life/medieval-merchant.htm> (Accessed 2/10/2016).

Timeref.com. (n.d.). *Industries and Trading*. Available at <http://www.timeref.com/life/trading.htm> (Accessed 2/10/2016).

Medieval Farming

Farming dominated the lives of most medieval people. Many peasants in medieval England worked the land and, as a result, farming was critically important to a peasant family. Most people lived in villages where there was plenty of land for farming. Medieval towns were small but still needed the food produced by surrounding villages.

Farms were much smaller then and the peasants who worked the land did not own the land they worked on. This belonged to the lord of the manor. In this sense, peasants were simply tenants who worked a strip of land or maybe several strips, separated not by fences or hedges, but by banks of unploughed turf. That is why farming was called 'strip farming' in medieval times. During the middle ages, farmers used a three or four crop rotation in their fields. The rotation might be wheat the first year, barley the next, and the third year the land would lay fallow with nothing growing in it. The village or manor also had lands, which were known as the commons, where all the peasants could graze their animals.

This reliance on the local lord of the manor was all part of the feudal system introduced by William the Conqueror.

A peasant family was unlikely to be able to own that most valuable of farming animals – an ox. An ox or horse was known as a 'beast of burden' as it could do a great deal of work that people would have found impossible to do. A team of oxen at ploughing time was vital and a village might club together to buy one or two and then use them on a rota basis. In fact, villagers frequently helped one another to ensure the vital farming work got done. This was especially true at ploughing time, seeding time and harvesting.

Sources:

Medieval Times. (n.d.). *Medieval Farming*. Available at <http://www.medieval-life-and-times.info/medieval-england/medieval-farming.htm> (Accessed 3/11/2016).

The History Learning Site. (n.d.). *Medieval Farming*. Available at <http://www.historylearningsite.co.uk/medieval-england/medieval-farming/> (Accessed 3/11/2016).

History Link 101. (2016). *Medieval Farming During Middle Ages to 1800's*. Available at <http://historylink101.com/lessons/farm-city/middle-ages.htm> (Accessed 3/11/2016).

ACTIVITY

From all the information given above, categorise the goods produced and traded in medieval England into the necessary and the luxury ones.

EXTRACT

Read the extract from the well-known English medieval work given in medieval English and its modern English translation. Based on this source and your historical knowledge, write a brief description of a merchant's economic state in medieval England and justify your answer with references in the source.

General Prologue

lines 272-286: The Merchant

275	A MARCHANT was ther with a forked berd, In mottelee, and hye on horse he sat; Upon his heed a Flaundryssh bever hat, His bootes clasped faire and fetisly. His resons he spak ful solempnely, Sownynge alway th'encrees of his wynnyng. He wolde the see were kept for any thing Bitwixe Middelburgh and Orewelle. 280 Wel koude he in eschaunge sheeldes selle. This worthy man ful wel his wit bisette; 280 Ther wiste no wight that he was in dette, So estatly was he of his governaunce With his bargaynes and with his chevysaunce. 285 For sothe, he was a worthy man with-alle, But, sooth to seyn, I noot how men hym calle.	275	There was a MERCHANT with forked beard In motley gown, and high on horse he sat, Upon his head a Flemish beaver hat; His boots were fastened neatly and elegantly. He spoke out his opinions very solemnly, Stressing the times when he had won, not lost. He wanted the sea were guarded at any cost Between Middleburgh and the town of Orwel. He knew how to deal foreign currencies, buy and sell. This worthy man kept all his wits well set; There was no person that knew he was in debt, So well he managed all his trade affairs With bargains and with borrowings and with shares. 285 Indeed, he was a worthy man withall, But, to tell the truth, his name I can't recall.
-----	--	-----	---

Geoffrey Chaucer, *The Canterbury Tales*
(between 1387 and 1400)

The Merchant of The Canterbury Tales

Source: Benson, L. D. (2000). *The Merchant's Tale*. Cambridge, MA : The President and Fellows of Harvard College. Available at <http://sites.fas.harvard.edu/~chaucer/canttales/mert/> (Accessed 2/10/2016).

Ποιους επαγγελματίες βλέπετε στην εικόνα; Τι μαρτυρεί η παρουσία τους;

Εμπορικός δρόμος μεσαιωνικής πόλης. Μικρογραφία σε χειρόγραφο του 15ου αι.

Πηγή: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B131/756/4972,22659/>
(Προσπελάστηκε στις 2/10/2016)

ΠΑΡΑΘΕΜΑΤΑ

1. Αφού μελετήσετε προσεκτικά την πηγή να κατηγοριοποιήσετε τα χαρακτηριστικά της πόλης του Λονδίνου που αφορούν την οικονομική και κοινωνική ζωή και να τα συγκρίνετε με τα αντίστοιχα ενός σύγχρονου αστικού κέντρου.

Οι κάτοικοι του Λονδίνου διακρίνονται για τους αβρούς τους τρόπους, τις φορεσιές τους και τα καλά φαγοπότια τους [...]. Οι διάφοροι επιτηδευματίες, πωλητές εμπορευμάτων, εκμισθωτές εργατών, συγκεντρώνονται κάθε πρωί στις διάφορες γειτονιές τους ανάλογα με το επάγγελμά τους. Επιπλέον, στο Λονδίνο, στην όχθη του ποταμού, ανάμεσα στα κρασιά που πωλούνται στα πλοία και στα κελάρια των οινεμπόρων, υπάρχει ένα δημόσιο μαγειρείο [...]. Οι έμποροι όλων των εθνών σπεύδουν να φέρουν σε αυτήν την πόλη τηνπραμάτεια τους δια θαλάσσης. Οι Άραβες φέρνουν χρυσό [...] οι Σκύθες όπλα, και από τα πλούσια κι εύφορα μέρη της Βαβυλωνίας έρχεται το φοινικέλαιο. Ο Νείλος στέλνει ημιπολύτιμους λίθους, οι Νορβηγοί και οι Ρώσοι φέρνουν ζιμπελίνες και άλλα γουναρικά. Ούτε η Κίνα απουσιάζει με τα πορφυρά μεταξωτά της, ενώ οι Γαλάτες έρχονται με τα κρασιά του.

David C. Douglas-George W. Greenaway (eds), (1953) *English Historical Documents, 1042-1189*, New York: Oxford University Press, pp. 957-959.

2. Το γεγονός της εξέγερσης του 1381 στην Αγγλία συνδέεται με έναν πολύ γνωστό μύθο για έναν ήρωα που στράφηκε κατά των αξιωματούχων της εποχής. Να βρείτε στοιχεία για τη συγκεκριμένη θρυλική μορφή και να τα παρουσιάσετε στην τάξη.

11 Οι αγρότες κυρίως, αλλά όχι μόνο, υπήρξαν οι πρωταγωνιστές των εξεγέρσεων του 14ου αι. Η πιο γνωστή από αυτές είναι η «Ζακερί», που σημειώθηκε στη βορειοανατολική Γαλλία τον Μάιο του 1358. Πήρε το όνομά της από την περιφρονητική ονομασία που απέδιδαν οι ευγενείς σε κάθε χωρικό (Ζακ ή Ζακ Μπονόμ, χαζο-Ιάκωβος). Στόχος ήταν οι ευγενείς, οι οποίοι την ίδια στιγμή που πολλαπλασίαζαν τις καταχρήσεις και τις καταπιέσεις εις βάρος των χωρικών, αποδεικνύονταν ανίκανοι να προστατεύσουν τη χώρα από τους Άγγλους εισβολείς. Η πολεμική ανικανότητα των ευγενών αποδείχτηκε περίτρανα και όταν ένας-ένας θανατώνονταν ή διώκονταν από τους εξεγερμένους αγρότες, που έφεραν υποτυπώδη σπλιισμό. Την ίδια εποχή εμφανίζονται στη Γαλλία οι «Ληστές των δασών». Στο κίνημα αυτό συγκεντρώθηκαν φτωχοί, άστεγοι, περιθωριακοί, που ζούσαν ληστεύοντας ευγενείς και πλούσιους αστούς. Εξεγέρσεις εξακολούθησαν να σημειώνονται σποραδικά ως το τέλος του αιώνα και στις γαλλικές πόλεις που στρέφονταν κατά των αστικών ολιγαρχιών.

Η Αγγλία γνώρισε και αυτή τη δική της Ζακερί, γνωστή ως εξέγερση των χωρικών. Ξεκίνησε το 1381 από το Έσσεξ και το Κεντ, για να εξαπλωθεί ως το Λονδίνο. Τη δυσσαρέσκεια των χωρικών για την εκμετάλλευση και τις άθλιες συνθήκες διαβίωσης είχαν εντείνει η επιβολή κεφαλικού φόρου, ο καθορισμός ανώτατων ορίων στις αμοιβές και η απειλητική τροπή του πολέμου με τη Γαλλία. Στις τάξεις των εξεγερμένων, ωστόσο, προσχώρησαν σύντομα και έμποροι, βιοτέχνες, εργάτες, ακόμη και κάποιοι μικροευγενείς. Αιτήματα της εξέγερσης ήταν φορολογικές ελαφρύνσεις, απελευθέρωση των δουλοπάροικων και οικονομική ισότητα. Από τους πρωταγωνιστές ήταν ο ιερέας Τζων Μπωλ, του οποίου το σύνθημα έχει μείνει γνωστό ως τις μέρες μας: «Όταν ο Αδάμ έσκαβε και η Εύα έκλωθε, πού βρισκόταν ο άρχοντας;».

Πηγή: <http://www.istoria.gr/apr04/content01.htm> (Προσπελάστηκε στις 2/10/2016)

3. Με βάση το παράθεμα και τις ιστορικές σας γνώσεις να αναφερθείτε σε βασικά χαρακτηριστικά στοιχεία της αστικής ζωής και των δραστηριοτήτων των ανθρώπων στις μεσαιωνικές πόλεις της εποχής

Οι έντονα εξαστισμένες περιοχές της μεσαιωνικής Δύσης -αν αφήσουμε κατά μέρος εκείνες όπου η ελληνορωμαϊκή, βυζαντινή ή μουσουλμανική παράδοση είχαν αφήσει γερά θεμέλια (Ιταλία, Προβηγγία, Λαγκεντόκ, Ισπανία)- είναι περιοχές στις οποίες καταλήγουν οπωσδήποτε μεγάλοι εμπορικοί δρόμοι. Αλλά αυτές είναι και οι περιοχές με τις πιο πλούσιες πεδιάδες, που παρουσιάζουν τις πιο ασφαλείς προόδους, χάρη στην αμειψισπορά, και την περισσότερο διαδεδομένη χρήση του αρότρου και του αλόγου για το όργωμα. Και εδώ, στη στενή σχέση πόλης - υπαίθρου στο Μεσαίωνα, είναι βέβαια δύσκολο να καθοριστεί η είναι αιτία και τι αποτέλεσμα. Για να γεννηθούν οι πόλεις είχαν ανάγκη το ευνοϊκό αγροτικό περιβάλλον, αλλά όσο αναπτύσσονταν, ασκούσαν όλο και μεγαλύτερη έλξη στα γαιοκτήματα που τις περιέβαλλαν και τα οποία διαστέλλονταν ανάλογα με τις απαιτήσεις των πόλεων. Ο αστικός πληθυσμός είναι καταναλωτική μονάδα που συμμετέχει στην αγροτική παραγωγή περιθωριακά αλλά έχει ανάγκη να τρέφεται (δεν υπάρχουν πραγματικοί αγροί στο εσωτερικό της μεσαιωνικής πόλης, αλλά κήποι, περιφραγμένα αμπέλια των οποίων ο ρόλος στη διατροφή των πολιτών δεν ήταν ευκαταφρόνητος). Γύρω από τις πόλεις οι εκχερσώσεις επεκτείνονται. οι αποδόσεις αυξάνουν, ιδιαίτερα μάλιστα αφού η πόλη δεν αντλεί από τα αγροτικά της προάστια μόνο τρόφιμα αλλά

αποσπά και ανθρώπους. Η μετανάστευση από την ύπαιθρο προς τις πόλεις μεταξύ του 10ου και του 14ου αι. είναι ένα από τα μείζονα φαινόμενα του χριστιανικού κόσμου.

J. Le Goff, Ο πολιτισμός της Μεσαιωνικής Δύσης, σ.σ. 109-110

Introductory questions

13

Based on you knowledge so far, answer the following questions:

1. What was the role of the knights in the Middle Ages?
2. How did they make their living?
3. What do you know about their property?
4. What do you know about their personal relationships?
5. Apart for the history books, where else have you heard information about them? Why do you think they are such a popular theme in arts and literature?

Medieval Knights

The medieval period was dominated by the feudal system and the role of the medieval knights and their servants that the Normans brought in England. It was the duty of a medieval knight to learn how to fight and so serve his liege lord according to the Code of Chivalry. The typical knight we think of was a man that lived between the 12th and 17th centuries, who was pledged to serve his king in military service. Generally, this pledge was termed that the knight would serve 40 days of each year in military combat for his king. In exchange the knight would receive loot from battles, his own estate and position in the king's court. But this was an extremely violent era in European and English history. Weapon practice included enhancing skills in the two-handed sword, battle axe, mace, dagger and lance.

In most countries, knights were closely related to horses. This is because a knight mounted on a horse was a very dangerous force to be feared. It took wealth to have warhorses for battle, though. This use of the horse also had a big impact on the term "Knight". In many countries this is reflected in their names. In France a knight was known as a "Chevalier". In Spain he was a "Caballero". In Italy he was a "Cavalier". And in Germany he was a "Ritter". These are all derivatives of the word 'horse' or the word 'to ride'. In England we find the exception to this rule where the term "Knight" comes from the Anglo-Saxon word "cniht", which means household servant or retainer.

Many societies didn't have any exposure to horses and when knights on horseback invaded into their territories, they evoked terror and many myths came alive as they resembled the centaurs of ancient Greece.

Knighthood & Knights in Medieval Times

To gain knighthood in medieval times was a long and arduous task. Knighthood was not bestowed purely because a young man was the son of a noble. There were many steps to achieving knighthood, requiring years of training. The steps towards achieving knighthood started with training as a page and then as a squire, also referred to as esquire. The sons of nobles, except those who were destined to take Holy Orders (usually the second or third sons of nobles), were placed in the service of the great Lords of the land. These sons of the medieval nobles were sent to live in the castle of their liege lord, commence their education as knights and learn the skills required. The path to knighthood began at the age of seven, when a vassal sent his son to the lord's house to

become a page. For seven years a page was cared for by the women of the house, who instructed him in comportment, courtesy, cleanliness, and religion. At fourteen the page became a squire, a personal attendant to a knight. His training would focus much more on weapons, horsemanship and combat. One thing that was very seriously focused on was the rules of tactics for horse mounted combat. This was the most essential aspect of combat for a knight. It was this mounted combat that made a knight a feared and respected foe. From the knight he learned riding and all the skills of war, as well as hunting, hawking, and other sports.

Medieval Knights' Jousting and Tournaments

Imported from France in the 12th century, tournaments were an essential part of military and social life. These were "war games" where the medieval knights practised their knightly skills and consisted of individual contests (jousts), and group combat. Various forms of combat were practised at the tournaments including jousting, archery and hand to hand combat using swords and other weapons. Lances and swords were blunted, but tournaments were a place where reputations were made, so the fighting was hard and dangerous. The armor worn in tourneys was different from regular battle gear. It was very heavy and padded inside. It was also extremely cumbersome. Prizes were given to the winners, and some knights, such as the famous William Marshall, made their fortunes on the tournament circuit.

The object of the tourney was simply to unhorse your opponent, though often the fighting was so fierce that men were killed. Challengers erected tents at one end of the ground and hung a shield outside. A knight accepting the challenge rode up and touched his lance to the shield. The winner of the jousts was awarded a prize by the Queen of Beauty, elected for the occasion from amongst the women present.

By the 14th century, tournaments became rousing fairs complete with singing, dancing, and feasting which might last for several days.

Medieval Knights - Knighthood and the Code of Chivalry

When he was judged ready (generally between the ages of 18 and 21), the squire was knighted in a religious ceremony after spending the night guarding his armor before a church altar. He had to swear to the knightly code which asked him to "protect the weak, defenseless, and helpless, and fight for the general welfare of all." This code was rarely lived up to, but it remained the standard for chivalry and proper behaviour amongst the nobility for centuries. In theory, the squire could be knighted on the battlefield for exceptional valor, but this event was much rarer than Hollywood would have us believe.

The Code of Chivalry (deriving from the French word "chevalier" = knight), which wasn't prevalent until the later middle ages, dictated that a knight should be brave and fearless in battle but would also exhibit cultured knightly qualities showing himself to be devout, loyal, courteous and generous. Various ceremonies were attended and oaths made before a man could become a knight. The Code of Chivalry was a moral system which went beyond rules of combat and introduced the concept of chivalrous conduct and courtly love. The medieval castles served as 'Knight Schools'. Strict Codes of Conduct dictated the life of a knight during the medieval times and the strict etiquette of their everyday life revolved around the Code of Chivalry. The qualities expected of a medieval knight included bravery, courtesy, honor and gallantry toward women from which we get the image of the Knight In Shining Armor. The concept of a Code of Chivalry led to an idealized view of medieval knights, which in later times resulted in various legends about a ruler called King Arthur, his kingdom called Camelot and the Knights of the Round Table.

This code changed over the centuries but some of the major points were that the knight was bound to defend his lord or liege, care for his lands and his people and in the later centuries this code of chivalry was expanded to include conduct in courts and public functions. A knight was expected to protect those of lesser rank than himself and to hold himself to the highest standards of combat and knowledge in religion and writing, music and leadership. Nevertheless, many scholars say that throughout the centuries there were many knights that were ruthless and bloodthirsty warriors who held no code of conduct except that which benefited themselves.

The Medieval Knights' Armor and Weapons

The knights' role in medieval times centered around enhancing their knightly skills in the use of weapons, horsemanship and medieval warfare. The medieval knights' armor was extremely expensive to produce. It had to be tailor-made to fit the knight exactly or the knight ran the risk of an ill-fitting suit of armor hampering him in battle. A medieval knight's armor was a complex series of garments, chain mail and iron plate. There were many types of armor which changed throughout the centuries and varied from country to county. The warhorse, often a destrier, also wore armor.

Battles were usually small affairs, fought between the knights of individual lords. The aim in a fight wasn't necessarily to kill an opponent, but to capture and ransom him. Their foe was worth more to them alive than dead.

The Decline of Knights

Over the centuries knighthood eventually declined to the state they are in now as strictly a title of honor with no real power. The thing that brought about the demise of the knight was technology and this moved in stages. The first stage of decline was the invention of the crossbow and later the arbalest (a very powerful crossbow). These weapons could be wielded by someone with very little training and they were powerful enough to pierce the best armor of a knight. This meant that a knight who had trained all his life in the art of combat could be brought down in the matter of a few seconds by a person with an arbalest and very little training. The arbalest was declared a dishonorable weapon but it was still used. This technological development was probably enough alone to bring about the fall of the knight but the decline was completed with the development of gunpowder. As guns came into use it was clear the knight stood no chance for no armor could protect against a bullet.

Sources:

Knight Medieval.com. (2014). *Knight*. Available at <http://www.knight-medieval.com/> (Accessed 7/12/2016).

Medieval Times. (n.d.). *Medieval Knights*. Available at <http://m.medieval-life-and-times.info/medieval-knights/> (Accessed 7/12/2016).

Ross, D. (n.d.). *Medieval Knights and Warfare*. Available at http://www.britainexpress.com/History/Knights_and_Fights.htm (Accessed 7/12/2016).

ACTIVITIES

1. After observing the following manuscript, describe how the social order in battlefield is depicted in it. Moreover, observe the size of the horses in comparison to their riders' and based on your historical knowledge, explain this artistic choice.

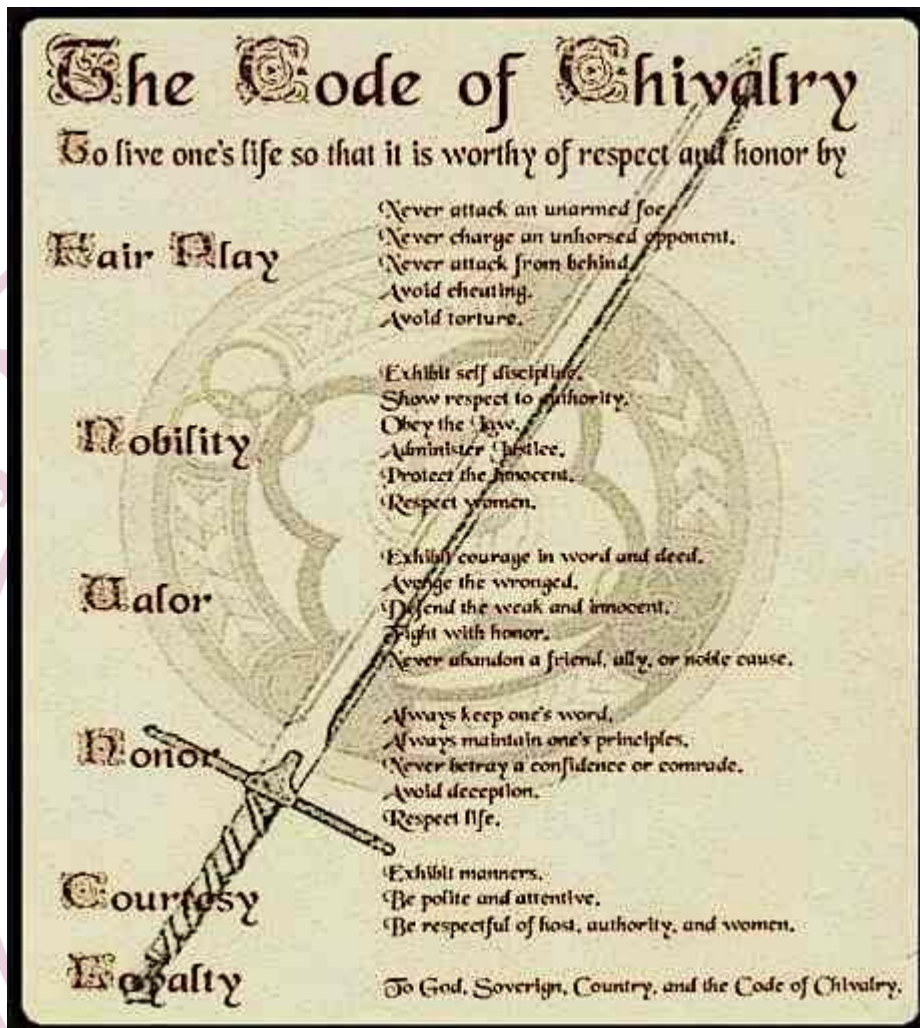

Manuscript of a medieval fighting

(Source: Unknown - St. Gallen, Stiftsbibliothek, Ms. Vad. 302 II, fol. 35v, 13th century manuscript)

2. Read the Code of Chivalry and think which of the rules knights were prone to breaking and under what circumstances.

Source: Medieval Chronicles. (2016). *Code of Chivalry*. Available at <http://www.medievalchronicles.com/medieval-life/code-of-chivalry/code-of-chivalry-2> (Accessed 7/12/2016).

Ο ιδεώδης ιππότης στα ιπποτικά μυθιστορήματα είναι εκείνος που με τα κατορθώματα και τη γενναιότητά του προσπαθεί να κερδίσει την καρδιά της αγαπημένης του και να βρει το δρόμο της αρετής και του καλού. Να περιγράψετε τον εικονιζόμενο ιππότη στην παρακάτω μικρογραφία, σύμφωνα με τα παραπάνω.

Ο ιππότης και η αγαπημένη του.

Μικρογραφία σε χειρόγραφο εποχής. Χαϊδελβέργη, Βιβλιοθήκη.

Πηγή: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-B107/755/4962,22629/>
(Προσπελάστηκε στις 7/12/2016)

ΠΑΡΑΘΕΜΑΤΑ

1. Με βάση το παράθεμα (Ιστορία του κόμη της Ολλανδίας, στο Busley, H. (1981), *Geschichtliche Weltkunde Ausgabe für Gymnasien in Bayern, B, Frankfurt*, pp. 74-75) και τις ιστορικές σας γνώσεις να αναφερθείτε στις αρετές που έπρεπε να διαθέτει ένας ιππότης. Να συγκρίνετε κατόπιν τα δύο παραθέματα, εντοπίζοντας κοινά σημεία ως προς την περιγραφή της φεουδαρχικής ιεραρχίας.

«Όποιος θέλει να γίνει ιππότης πρέπει να έχει υψηλό φρόνημα, ευγενική διάθεση, ελεύθερο φρόνημα και να είναι άψογος και έντιμος» είπε ο καρδινάλιος στον υποτακτικό Γουλιέλμο. Κατόπιν του έβαλε τα χέρια πάνω στο ευαγγέλιο για να ορκιστεί τον ιπποτικό όρκο. «Εγώ ο Γουλιέλμος, αρχηγός των ολλανδών ιπποτών και ελεύθερος φεουδάρχης της αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, υπόσχομαι να υπακούω στον ιπποτικό κανόνα». Ο βασιλιάς της Βοημίας έδωσε στον υποτακτικό ένα ισχυρό κτύπημα στο λαιμό και είπε: «Στο όνομα του παντοδύναμου Θεού σε χτυπώ και σε αναγορεύω ιππότη και σε δέχομαι με χαρά στην κοινότητά μας»

Ιστορία του κόμη της Ολλανδίας, στο Busley, H. (1981), *Geschichtliche Weltkunde Ausgabe fur Gymnasien in Bayern, B, Frankfurt, pp. 74-75.*

Το φεουδαρχικό συμβόλαιο

Στα μέσα του Απριλίου, μια Πέμπτη (του έτους 1127) δόθηκε όρκος υποταγής στον κόμη της Φλάνδρας, ως έκφραση σεβασμού και πίστης, με την τάξη που θα ιστορήσουμε στη συνέχεια. Πρώτα έκαναν όρκο έτσι: ο κόμης ρωτούσε τον μέλλοντα υποτελή αν θέλει ανεπιφύλακτα να γίνει ακόλουθος του και εκείνος απαντούσε "θέλω". Ύστερα αδελφώνονταν μ' έναν ασπασμό ενώ ο υποτελής είχε βάλει τα χέρια του στα χέρια του κόμη. Σ' ένα δεύτερο στάδιο ο υποτελής έταζε αφοσίωση στον τελετάρχη του κόμη μ' αυτά τα λόγια: "Ορκίζομαι στην πίστη μου ότι από αυτή τη στιγμή θα είμαι πιστός στον κόμη Γουλιέλμο και θα κρατήσω τον όρκο μου σε κάθε περίπτωση, με καλή πίστη και χωρίς δόλο". Σ' ένα τρίτο στάδιο ο υποτελής ορκιζόταν το ίδιο στα ιερά λείψανα των αγίων. Μετά το μέρος αυτό της τελετής ο κόμης με τη ράβδο, που κρατούσε στα χέρια του, έκανε τη βεβαίωση της περιβολής του αξιώματος σε όλους εκείνους που έταξαν σ' αυτόν πίστη και σεβασμό και πήραν όρκο, με τον τρόπο που ιστορήσαμε.

Απόσπασμα από το έργο του χρονογράφου Galbert de Bruges, *Ιστορία του φόνου του Καρόλου του Καλού, κόμη της Φλάνδρας.*

2. Ο ιπποτισμός επηρέασε, εκτός των άλλων, και τη λογοτεχνία της εποχής. Να συμβουλευτείτε το παρακάτω παράθεμα, καταγράφοντας σχετικά λογοτεχνικά κείμενα με περιεχόμενο τον ιπποτικό έρωτα. Να γράψετε μια σύντομη περίληψη για ένα από αυτά.

Βοηθητικά μπορείτε να συμβουλευτείτε την παρακάτω ιστοθέση:

[http://www.greek-](http://www.greek-language.gr/greekLang/medieval_greek/em_kriaras/scanned_new/index.html?id=38)

[language.gr/greekLang/medieval_greek/em_kriaras/scanned_new/index.html?id=38.](http://www.greek-language.gr/greekLang/medieval_greek/em_kriaras/scanned_new/index.html?id=38)

(Προσπελάστηκε στις 7/12/2016)

Μαζί με τον ιπποτισμό, τον πολιτικό, κοινωνικό και θρησκευτικό θεσμό του φεουδαρχικού καθεστώτος, γεννήθηκε και η ιπποτική ποίηση, που ύμνησε τα πολεμικά κατορθώματα και τα αισθήματα των ιπποτών. Κύριο χαρακτηριστικό της είναι η βαθιά προσήλωσή της στους θεσμούς και στις απαιτήσεις της εποχής της. Είναι συνεπώς εξαιρετικά ευαίσθητη απέναντι σε ανανεώσεις κοινωνικού (η γένεση μιας τάξης φεουδαρχών ευγενών από τα ερείπια ενός ενιαίου κράτους), ηθικού (η άμεση σχέση μεταξύ φεουδαρχών και μονάρχη), ιδεολογικού (η παρεμβολή του χριστιανισμού στη διαμόρφωση της πολιτικής πραγματικότητας) και συναισθηματικού χαρακτήρα (η γένεση του ιπποτικού έρωτα, με την έννοια μιας αληθινής λατρείας, γνήσια ηθικής, παρά απλής αυθόρμητης συμπεριφοράς).

[...] Αλλά και στην Αγγλία η γαλλική επίδραση ήταν εκείνη που προκάλεσε αληθινή άνθηση της ιπποτικής ποίησης. Υπήρξαν ωστόσο και εκδηλώσεις γνήσια τοπικές. Για παράδειγμα, στην Ιστορία των Βρετανών (του Νένιου, 8ος αι.) υπάρχουν στοιχεία ενός θρύλου για τον βασιλιά Αρθούρο, ενώ τον 12ο αι. ο Γοδεφρείδος του Μόνμαθ αρχίζει τον κύκλο του Αρθούρου με την

Ιστορία των βασιλιάδων της Βρετανίας. Το πρώτο αγγλικό ιπποτικό ποίημα είναι το Brut του Λέγιαμον, από το οποίο εμπνεύστηκε, κατά το δεύτερο μισό του 15ου αι., ο Τόμας Μάλορι τον Θάνατο του Αρθούρου, μετάπλαση σε πεζό των θρύλων γύρω από τον Αρθούρο. Η γαλλική επίδραση υπήρξε όμως αρκετά ισχυρή. Τα αγγλικά κείμενα συνδέθηκαν πράγματι με γαλλικούς θρύλους και όταν το θέμα είχε σκανδιναβική ή αγγλοσαξονική προέλευση, το έργο ήταν γραμμένο γαλλικά. Από το πλήθος αυτών των θεμάτων και των κειμένων εμπνεύστηκε ο Τσόσερ τις Ιστορίες του Καντέρμπουρι.

20

Πηγή: http://greek_greek.enacademic.com/66355/ιπποτισμός (Προσπελάστηκε στις 7/12/2016)

Η Μεγάλα Χάρτα των Ελευθεριών (Magna Carta)

Introductory questions

21

Based on your knowledge so far, answer the following questions:

5. What is Magna Carta?
6. Why was it so important for the English people of those days and for all the people ever after?

Magna Carta

Some key facts about Magna Carta:

1. It is a document.
2. An agreement between King John A' (1199-1216) and a group of "barons" (wealthy landowners).
3. Sealed on 15 June 1215 at Runnymede, near Windsor.
4. It limited the powers of the King.
5. It gave rights to the "barons" and other "freemen" and to the City of London.

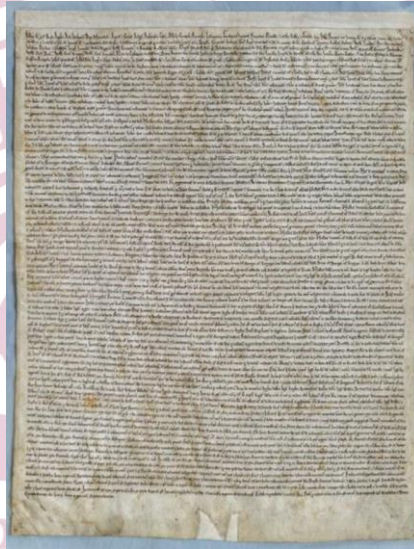
In medieval England, land gave people wealth and power. Those who owned the most land were known as barons (these also included important churchmen like bishops). Usually the relationship between the king and the barons worked well. The barons owned their land on the condition that they swore an oath of loyalty and promised to fight for the king if he called upon them. Barons also kept order, collected taxes and ran the law courts on his behalf.

Sometimes this relationship broke down but to go against the king was a huge risk. It could mean a baron was disowned by the church and his soul was lost. It could also mean confiscation of his property, financial ruin, imprisonment or death. Each time the Magna Carta was issued, both sides promised to keep to the terms.

Each version of Magna Carta allowed for a council of barons who would make sure that the king followed the law. In addition, during the 13th Century a larger assembly of all barons regularly met to approve laws and taxes. As the century progressed they were also joined by others, including knights who served the barons, and burghers, who were representatives from the major towns. By the end of the century, these representatives were being elected. This was the beginning of our present day Parliament.

More precisely: 1215 and Magna Carta limits the power of the king for the first time, as the Barons lay down the law with King John, after a long period of dissatisfaction against him due to the economic burden of his warfare. In 1258 Simon de Montfort's Great Council and the Provisions of Oxford gave a small group of 'Commoners' a wider hand in governing the realm. Like father like son, Henry (King John's son and heir to the throne) tried to back out of the agreement, prompting a civil war. De Montfort won, and at his 1265 Parliament called representatives from towns and cities together - another first. Then the 'Model' Parliament of 1295 gave boroughs and shires two

representatives each. 1430 and the vote was given to freeholders of land worth 40 shillings or more. And the Putney Debates of 1647 saw the 'Levellers' argue for voting rights for all. It was nearly 200 years before the Great Reform Act of 1832 swept away 'rotten boroughs' extending the vote to the new industrial cities. Reforms followed reforms, followed reforms - and the electorate grew. And in 1918 universal suffrage was finally achieved for men over 21 and women over 30 - a decade later matched at 21. Today every eligible UK citizen over 18 has the right to vote for their representative in Parliament.

Manuscript of the Magna Carta

Source: The National Archives. (n.d.). *Magna Carta*. Kew: The National Archives. Available at <http://www.nationalarchives.gov.uk/education/resources/magna-carda-teachers-resources/> (Accessed 16/1/2017).

ACTIVITIES

- 1. After reading the “Anagram Act”, answer the following questions:**
  - **Make two observations about Magna Carta based on this document.**
  - **Can you work out why this round is called “Anagram Act”?**

“You will have seen and heard of our charter which we made, and we order that this charter is kept firmly throughout the land according to the law. We strictly order that you make everyone under your jurisdiction swear an oath to the 25 barons mentioned in the charter. We also order that 12 knights from your county will investigate and put a stop to certain evil customs both relating to sheriffs and their officers as it is contained in the charter itself.

We order that, just as you love us and our honour, and the peace of Our Lord, you should observe everything contained in the charter without exceptions, and you should make the charter be observed by all, in case, God forbid, the peace of our realm should be disturbed once again.”

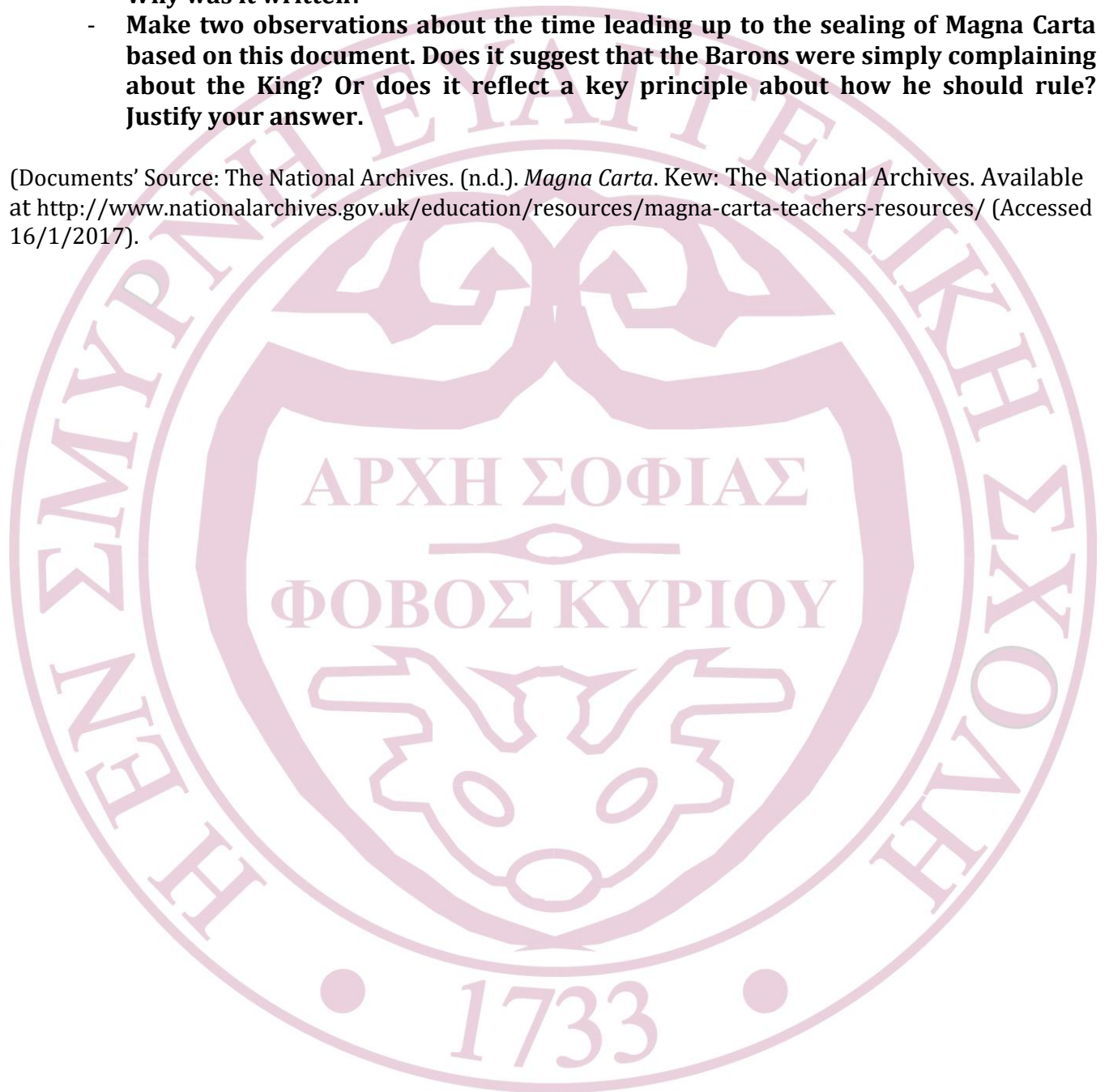
Extract 1 from letters and grants of King John, June 1215
C 66/14 The National Archives

2. After reading the 8 documents related to Magna Carta you will be provided with in groups of four, prepare to report your findings to the rest of your class. Looking at each document, discuss:

- What is this document? Who wrote it?
- When was it written?
- Why was it written?
- Make two observations about the time leading up to the sealing of Magna Carta based on this document. Does it suggest that the Barons were simply complaining about the King? Or does it reflect a key principle about how he should rule? Justify your answer.

(Documents' Source: The National Archives. (n.d.). *Magna Carta*. Kew: The National Archives. Available at <http://www.nationalarchives.gov.uk/education/resources/magna-carta-teachers-resources/> (Accessed 16/1/2017).

Ο βασιλιάς Ιωάννης υπογράφει καθιστός τη Μεγάλη Χάρτα των Ελευθεριών ενώπιον των βαρόνων στα δεξιά και των εκπροσώπων της Εκκλησίας. (ξυλογραφία του 1864)

Πηγή: www.kathimerini.gr/806058/gallery/epikairothta/kosmos/enas-xarths-dikaiwmatwn-800-etwn (Προσπελάστηκε στις 16/1/2017)

Ο καταστατικός χάρτης δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, τον οποίο παραχώρησε στους άγγλους υπηκόους του ο βασιλιάς Ιωάννης ο Ακτήμων στις 15/6/1215, μπροστά στην απειλή εμφύλιου πολέμου. Ο πρωτότυπος τίτλος του εγγράφου στα λατινικά είναι Magna Carta Libertatum (Μεγάλος Χάρτης των Ελευθεριών) και ως «Μάγκνα Κάρτα» έμεινε στην ιστορία ως η πρώτη εμβρυακή μορφή διακήρυξης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Αρχικά γράφτηκε λόγω διαφωνιών μεταξύ του Πάπα Ιννοκεντίου του Γ', του Βασιλιά Ιωάννη της Αγγλίας και των Άγγλων βαρόνων σχετικά με τα δικαιώματα του βασιλιά. Η Μάγκνα Κάρτα ζητούσε από τον Βασιλιά να αποκηρύξει κάποια δικαιώματά του, να σεβαστεί τις νομικές διαδικασίες και να αποδεχτεί ότι θα δεσμεύεται από τους νόμους και προστάτουμε δικαιώματα των υπηκόων του Βασιλιά, ιδιαίτερα από την παράνομη φυλάκιση.

Ο Ιωάννης του οίκου των Πλανταναγετών, ο επονομασθείς Ακτήμων διότι έχασε την κληρονομιά των γαλλικών κτήσεων από τον πατέρα του λόγω της συμμαχίας του με τον εχθρό, βασίλειψε από το 1199 έως τον θάνατό του το 1216 και προσπάθησε να κυβερνήσει απολυταρχικά τη χώρα του, όπως και οι προκάτοχοί του. Επέβαλε μεγάλους φόρους στους ευγενείς, στον κλήρο και στις πόλεις και παραβίαζε τα φεουδαλικά δικαιώματα των ευγενών. Όλα αυτά δημιούργησαν γενική δυσάρεσκεια κι ένωσαν εναντίον του τους άγγλους ευγενείς, τον ανώτερο κλήρο και τους αστούς σε ανοιχτή εξέγερση.

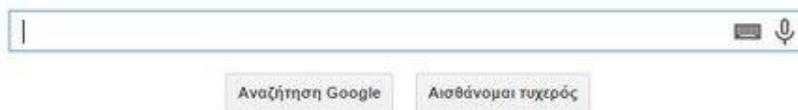
Ο Ιωάννης αναγκάστηκε να παραχωρήσει τον χάρτη των δικαιωμάτων για να αποτρέψει εμφύλιο πόλεμο και τελικά την ανατροπή του. Στην αγγλική Ιστορία παρέμεινε γνωστός ως ο «κακός βασιλιάς», σε αντίθεση με τον αδελφό του, βασιλέα Ριχάρδο Α', τον Λεοντόκαρδο, που αγαπήθηκε

πολύ από τον λαό του. Ο «κακός βασιλιάς Ιωάννης», του οποίου η δυσάρεστη φήμη επιβεβαιώνεται ως και σήμερα από την έρευνα υπήρξε πλεονέκτης, άρπαγας, ματαιόδοξος και μικρόψυχος. Μεταξύ άλλων, του καταλογιζόταν και ο φόνος του ανιψιού του, πρίγκιπα Αρθούρου. Για να χρηματοδοτήσει τους πολέμους για ανάκτηση των φεουδαλικών κτήσεων του στη Γαλλία διήρπασε τόσο τους πόρους της Εκκλησίας όσο και τον πλούτο των βαρόνων και φορολόγησε άγρια τον λαό. Αυτή η κατάσταση οδήγησε σε ανοιχτή εξέγερση.

Ο βασιλιάς απομονώθηκε και αναγκάστηκε στις 15 Ιουνίου 1215 να υπογράψει τη «Μάγκνα Κάρτα», όπου για πρώτη φορά ορίζονταν δικαιώματα των πολιτών κι έμπαιναν περιορισμοί στη βασιλική εξουσία. Τα σημαντικότερα σημεία - διατάξεις του εγγράφου αυτού ήταν τα ακόλουθα:

- Κάθε εισφορά ή νέος φόρος έπρεπε, προτού επιβληθεί, να εγκριθεί από το Συμβούλιο του Βασιλείου, που το συγκροτούσαν ανώτεροι κληρικοί και ευγενείς.
- Αναγνωρίστηκαν τα δικαιώματα και οι ελευθερίες της Εκκλησίας.
- Καθορίστηκαν τα φεουδαλικά δικαιώματα του βασιλιά, καθώς και των άλλων αρχόντων, πάνω στους υποτελείς τους, σ' όλη την ιεραρχία.
- Κανένας πολίτης δεν επιτρεπόταν να συλληφθεί, να φυλακιστεί, να εξοριστεί και γενικά να διωχθεί αυθαίρετα, παρά μόνο όπως όριζαν οι νόμοι και με τη νόμιμη διαδικασία.
- Το εμπόριο στη χώρα, σε καιρό ειρήνης, μπορούσε να διεξάγεται ελεύθερα, χωρίς περιορισμούς, από Άγγλους και ξένους.
- Εάν τυχόν ο βασιλιάς παραβίαζε τον χάρτη, οι ευγενείς είχαν δικαίωμα να αντισταθούν.

Ο βασιλεύς δεν είχε πρόθεση όμως να την τηρήσει. Σύντομα προσέφυγε στον Πάπα Ιννοκέντιο Γ' και ζήτησε την ακύρωση της χάρτας. Ο Πάπας το έπραξε αμέσως τον Αύγουστο του 1215. Οι βαρόνοι αντιστάθηκαν, ο βασιλεύς της Γαλλίας έστειλε στρατό εισβολής στην Αγγλία το 1216, η χώρα βρισκόταν σε χάος. Εκείνη τη στιγμή, τον Οκτώβριο του 1216, ο Ιωάννης πέθανε, ίσως θύμα δηλητηρίασης, όπως λέει ο θρύλος που ανέκυψε στη συνέχεια. Ο θάνατός του όμως έσωσε τη *Magna Carta*. Το στέμμα πέρασε στον εννεαετή διάδοχό του Ερρίκο Γ', εν ονόματι του οποίου ο αντιβασιλεύς κόμης Pembroke εξέδωσε μια νέα συντομότερη μορφή της χάρτας. Αργότερα, το 1217, για να διασφαλιστεί η ειρήνευση της χώρας εν ονόματι του Ερρίκου III, εκδόθηκε άλλη μια εκδοχή του κειμένου των δικαιωμάτων και των ελευθεριών του βασιλείου. Τότε για πρώτη φορά εμφανίζεται στις πηγές και η ονομασία *Magna Carta* για τον θεμελιώδη αυτόν νόμο.

ΠΑΡΑΘΕΜΑΤΑ

1. Τι είδους δικαιώματα προστάτευε ο Μεγάλος Χάρτης των Ελευθεριών και ποια σημασία είχε για το αγγλικό πολιτικό σύστημα;

Η Αγγλική Εκκλησία παραμένει ελεύθερη, τα δικαιώματα και οι ελευθερίες της απαραβίαστες. Δεν επιτρέπεται να επιβληθούν φόροι στο Βασίλειο μας, χωρίς την έγκριση του Κοινοβουλίου. Η πόλη του Λονδίνου πρέπει να διατηρήσει όλα τα αρχαία προνόμια της και τις ελεύθερες συνήθειές της. Εκτός αυτού επιβεβαιώνουμε ότι όλες οι άλλες πόλεις, οι κώμες, τα χωριά και τα λιμάνια διατηρούν τα αρχαία προνόμιά τους. Κανείς ελεύθερος άνθρωπος δεν επιτρέπεται να συλληφθεί ή να φυλακισθεί ή να χάσει την περιουσία του ή να εξορισθεί ή να θιγεί με οποιοδήποτε τρόπο, εκτός αν υπάρχει σχετική νόμιμη απόφαση ανθρώπου της τάξης του ή αν αυτό προβλέπεται από τους νόμους της χώρας.

Busley H. (1981), *Geschichtliche Weltkunde, Ausgabe für Gymnasien in Bayern*, τομ.2, Φραγκφούρτη, 99-700.

2. Να καταγράψετε τις απόψεις που έχουν διατυπωθεί για τη σημασία της Magna Carta, όπως παραδίδονται στην παρακάτω πηγή.

Αν και η διάρκειά του ήταν μικρή - λίγο αργότερα ακυρώθηκε από τον πάπα- τα ιδανικά της ελευθερίας που συνδέονται με αυτόν το χάρτη που τυπώθηκε για πρώτη φορά το 1508, ήταν τόσο σημαντικά που διαδόθηκαν αργότερα σε ολόκληρο τον αγγλόφωνο κόσμο. Θεωρείται παγκόσμια κληρονομιά και ένα σημείο καμπής στην μάχη για τη θεμελίωση της ελευθερίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που ενέπνευσε πολλούς ανθρώπους, από τους ιδρυτές των Ηνωμένων Πολιτειών και τον ηγέτη της ινδικής ανεξαρτησίας Μαχάτμα Γκάντι, μέχρι τον Νέλσον Μαντέλα στη Νότια Αφρική και αποτέλεσε τη βάση για τη σύνταξη της Οικουμενικής Διακήρυξης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα των Ηνωμένων Εθνών του 1948. Μέχρι και σήμερα, 3 από τα 63 άρθρα της παραμένουν σε ισχύ στο Βρετανικό δίκαιο (το πρώτο άρθρο για την ελευθερία της Εκκλησίας, το άρθρο για τις ελευθερίες της πόλεως του Λονδίνου και το άρθρο για την τήρηση των κανόνων του Δικαίου στη μεταχείριση των υποδίκων) και συνεχίζει να αποτελεί τον θεμέλιο λίθο των ελεύθερων κοινωνιών και ορόσημο στις συνεχείς προσπάθειες της περαιτέρω κατοχύρωσης και θεμελίωσης δικαιωμάτων και ελευθεριών.

Ωστόσο, η μελέτη και ανάλυση του Χάρτη των Ελευθεριών έχει απασχολήσει και ερευνητές που υιοθετούν μια πιο σκεπτικιστική προσέγγιση σχετικά με το ρόλο και το νόημα του αρχικού κειμένου. Η δημιουργία του αποσκοπούσε στην γρήγορη επίλυση κάποιων δυσεπίλυτων προβλημάτων της εποχής. Ο βασιλιάς ήταν σε απόγνωση και μέσα σε έξι μήνες έπεισε τον πάπα να την ακυρώσει, υποστηρίζει ο Dr George Garnett, λέκτορας Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης ο οποίος θεωρεί πως υπάρχει μια υπερεκτίμηση του ρόλου του εγγράφου την εποχή που δημιουργήθηκε. Το αντιμετωπίζει περισσότερο ως μια γρήγορη και αναγκαία ειρηνευτική συμφωνία προκειμένου να δοθεί τέλος στις αναταραχές. Ήταν ο πρώιμος θάνατος του Βασιλιά Ιωάννη και η ανάληψη εξουσίας από ένα συμβούλιο βαρόνων που τροποποίησε και επανέφερε τη Magna Carta σε ισχύ.

Ο συγγραφέας Mark Juddery υπογραμμίζει πως η σημασία που δόθηκε αργότερα στο κείμενο δεν αντικατόπτριζε την τότε πραγματικότητα μιας και η πλειοψηφία των άρθρων αφορούσε κυρίως τους ευγενείς, γαιοκτήμονες και βαρόνους παραχωρώντας μόνο σε αυτούς δικαιώματα και ελευθερίες. Για παράδειγμα, σύμφωνα με τον Dr Claire Breay ειδικό στην ανάλυση Μεσαιωνικών χειρόγραφων, σε ένα από τα πιο διάσημα άρθρα που χαρακτηρίζεται ως απαρχή της θεμελίωσης της ελευθερίας: «κανένας ελεύθερος άνθρωπος δεν θα συλληφθεί ή θα φυλακιστεί, δεν θα του αφαιρεθούν τα δικαιώματα ή η περιουσία του, ούτε θα τεθεί εκτός νόμου, θα εξοριστεί ή θα στερηθεί με οποιοδήποτε τρόπο τη θέση του, ούτε θα ενεργήσουμε βιαίως εναντίον του, ούτε θα στείλουμε άλλους να το κάνουν, παρά μόνο με βάση τη νόμιμη κρίση των ισοτίμων του ή με βάση

το νόμο της χώρας» η χρήση του όρου 'ελεύθερος άνθρωπος' είναι ενδιαφέρουσα μιας και εξ ορισμού αποκλείει ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού, τους χωρικούς, η ελευθερία των οποίων δεν ήταν δεδομένη.

Σύμφωνα με τον Dr George Garnett, "είναι η ερμηνεία που δόθηκε στον Χάρτη με το πέρασμα των αιώνων που αποτελεί φάρο για τη δημοκρατία και το δίκαιο και όχι ο αρχικός του ρόλος. Αποτέλεσε σίγουρα ένα πολύ σημαντικό εργαλείο για τον έλεγχο και τον περιορισμό του βασιλιά την περίοδο που γράφτηκε, αλλά είναι το πώς έχει χρησιμοποιηθεί και ερμηνευτεί στη συνέχεια που καθιστά το έγγραφο αυτό τόσο σημαντικό στην ιστορία της ελεύθερης κοινωνίας και την εξέλιξη του κράτους δικαίου". Ο ιστορικός Simon Schama γράφει πως "η Magna Carta δεν αποτελεί το πιστοποιητικό γέννησης της ελευθερίας, αλλά το πιστοποιητικό θανάτου του δεσποτισμού", υπογραμμίζοντας, πως για την εποχή του, η προσπάθεια ελέγχου της εξουσίας ήταν σημαντική και μάλλον πρωτόγνωρη.

Αξίζει όμως να σημειωθεί, πως ακόμα και αν ο αρχικός της ρόλος δεν ήταν αυτός που σήμερα της αποδίδεται, η Magna Carta δεν τελείωσε το 1215. Αντίθετα, αποτέλεσε έναυσμα για τον περαιτέρω εκδημοκρατισμό της κοινωνίας που με το πέρασμα των αιώνων απέκτησε την απαραίτητη ωριμότητα που απαιτείται για την καθιέρωση δικαιωμάτων και ελευθεριών.

Πηγή: <http://tvxs.gr/news/taksidia-sto-xrono/magna-carta-ti-pragmatika-allakse-ston-kosmo-o-protos-xartis-eleytherion> (Προσπελάστηκε στις 16/1/2017)

Οι Άγγλοι αποικιοκράτες (The English colonisers)

Introductory questions

31

Based on your knowledge so far, answer the following questions:

1. Why did the other nations, such as the English, wish to colonize new lands?
2. Why did the increase of the colonizing nations cause a clash among them?

Effects of the discoveries and empires

Before the discovery of America and the sea route to Asia, the Mediterranean had been the trading and naval centre of Europe and the Near East. Italian seamen were rightly considered to be the best, and they commanded the first royally sponsored transatlantic expeditions—Columbus for Spain, John Cabot for England, and Giovanni da Verrazano for France.

Europe's shift to the Atlantic

Until then the Western countries had lain on the fringe of civilization, with nothing apparently beyond them but Iceland and small islands. With the discovery of the Cape route and America, nations formerly peripheral found themselves central, with geographical forces impelling them to leadership. The nation-state was superseding the small principality and city-state, a trend that had begun before the discoveries. The new nations lay on the Atlantic; and, though Spain and France had Mediterranean frontages, the advantage went to those seaports belonging to substantial countries with ready access to the outer world.

The English

There is evidence that Bristol seamen reached Newfoundland before 1497, but John Cabot's Atlantic crossing in that year is the first recorded English exploration. After the death of Henry VII in 1509, England lost interest in discovery and did not resume it until 1553 and the formation of the Muscovy Company, which tried to find a Northeast Passage to Asia, discovered the island of Novaya Zemlya, and opened a small trade with Russia. The English also searched for a Northwest Passage, and Martin Frobisher sailed to Greenland, Baffin Island, and the adjacent mainland.

English ascendancy in India

The defeat of Philip II's Armada in 1588, though less disastrous to Spain's seapower than commonly assumed, contributed to opening the way for the English colonization of America. Interest in the Orient at first proved greater, however, and, in 1600, London merchants formed an East India Company. It could not compete with the rival Dutch company in the region of largest profits—the East Indies—so it transferred its emphasis to the Indian subcontinent. Later on, the English occupied important Indian cities such as Masulipatam and Madras while Charles II obtained Bombay, as part of his Portuguese queen's marriage dowry, and awarded it to the company.

Collapse of the Mughal Empire after 1707 led ultimately to armed conflict between the British and French companies for increased trade and influence. The ensuing Seven Years' War (1756–63), fought between the major European powers in various parts of the world, the British company gained ascendancy in India. Company profits from India came first from the familiar spices, but after 1660, Indian textiles outstripped these in importance. Cheap cloths, mainly cottons, found a mass market among the English poorer classes, though dainty fabrics for the wealthy also paid well. Imports of calicoes (inexpensive cotton fabrics from Calicut) to England grew so large that in 1721 Parliament passed the Calico Act to protect English manufacturers, forbidding the use of calico in England for apparel or for domestic purposes (repeal of the act in 1774 coincided with inventions of mechanical devices that made possible English cloth production in successful competition with Eastern fabrics).

England's American colonies

The English West Indies for many years exceeded North America in economic importance. The Lesser Antilles, earlier passed over by Spain in favour of the larger islands, lay open to any colonizer, though their ferocious Carib inhabitants sometimes gave trouble. The Leeward Islands of Antigua, St. Kitts, Nevis, and Barbados, as well as the Bermudas, were settled by Englishmen between 1609 and 1632. Barbados, at first the most important, owed its prosperity to the introduction of sugar culture. The size of landholdings increased in all the islands, and the white populations accordingly diminished as slavery came to furnish most of the raw labour. When an expedition sent by Oliver Cromwell took Spanish Jamaica in 1655, that island became the English West Indian centre. Settlement of Belize (later British Honduras) by buccaneers and log cutters began in 1636, although more than a century elapsed before Spain acknowledged that the English indeed had the right to be there.

The English islanders, to the envy of their Dutch and French neighbours, enjoyed such constitutional privileges as the right to elect semipopular assemblies. Barbados once hoped to have two representatives in Parliament, and some Barbadians, during the English (Glorious) Revolution (1688–89), thought of making their island an independent state, but nothing came of this.

The original English mainland colonies—Virginia (founded 1607), Plymouth (1620), and Massachusetts Bay (1630)—were founded by joint stock companies. The later New England settlements—New Hampshire, New Haven, Connecticut, and Rhode Island—began as offshoots of Massachusetts. The New England colonies were first peopled partly by religious dissenters, but except for the separatist Plymouth Pilgrims, they did not formally secede from the Church of England for the time being.

Proprietary colonies, under individual entrepreneurs, began with Maryland, and then Pennsylvania followed. All other colonies except Connecticut and Rhode Island ultimately had royal governments. The Carolinas, after abortive attempts at colonization, were effectively founded in 1670 and became first proprietary and, later, royal colonies. Georgia, last of the 13, began in 1732, partly as a philanthropic enterprise to furnish a rehabilitation home for debtors and other underprivileged Englishmen. All the mainland colonies eventually had representative assemblies, chosen by the propertied classes, to aid and often handicap their English governors.

The original settlers, predominantly English, were later supplemented by French Huguenots, Germans, and Scots-Irish, especially in western New York, Pennsylvania, and the southern

colonies. New York, acquired from the United Provinces of the Netherlands and including New Jersey, continued to have some Dutch flavour long after the Dutch had become a small minority.

The only bond of union among the British colonies was their allegiance to the king, and in the wars with France it proved hard to unite them against the common enemy. All the colonies were agricultural, with New England being a region of small farms, the Middle Atlantic colonies having a larger scaled and more diversified farming, and the southern ones tending to plantations on which tobacco, rice, and indigo were raised by slaves (although slavery was legal throughout all the colonies). There was much colonial shipping, especially from New England, whose merchants and seamen traded with England, Africa, and the West Indies; Massachusetts shipbuilders were famous. By 1763 several towns had grown into cities, including Boston, New York City, Philadelphia, Baltimore, and Charleston, South Carolina.

(Adapted from: Nowell, C. E., Webster, R. A. & Magdoff, H. (n.d.). *Western Colonialism*. Encyclopaedia Britannica, Inc. Available at <https://www.britannica.com/topic/colonialism> (Accessed 5/2/2017).)

ACTIVITY

After reading the diary extract of one of the settlers in North America, do the following activity.

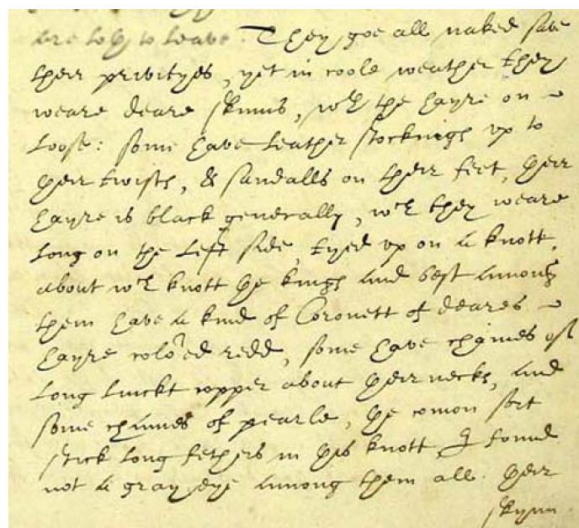
This extract describes how the natives appeared to the settlers.

- Write as much as you can about the following things:
  - a) Clothing
  - b) Footwear
  - c) Hair / hairstyle
  - d) Skin
  - e) Differences between men and women
- Using this information, why do you think some settlers felt uncomfortable with Native Americans?

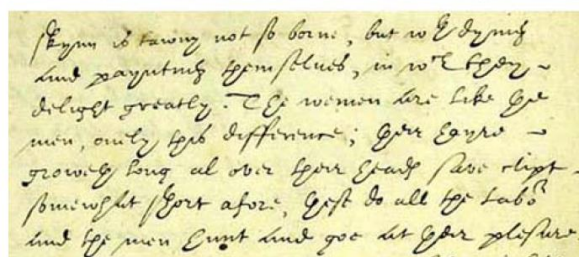
They goe all naked save their privities, yet in coole weather they weare deare skins, with the hayre on loose: some have leather stockings vp to their twistes, & sandalls on their feet, their hayre is black generally, which they weare long on the left side, tyed vp on a knott, about which knott the kinges and best among them have a kind of Coronett of deares hayre coloured redd, some have chaines of long linckt copper about their neckesm and some chaines of pearle, the common sort stick long fethers in this knott, I found not a grey eye among them all. their

skynn is tawny not so borne, but with dying and paynting them selues, in which they - delight greatly. The wemen are like the men, onely this difference; their hayre - groweth long al over their heads save clipt - somewhat short afore, these do all the labour and the men hunt and goe at their plesure.

...the best to have. The first, you all make the
...the first, you all make the
...the first, you all make the
...the first, you all make the
...the first, you all make the
...the first, you all make the
...the first, you all make the
...the first, you all make the
...the first, you all make the
...the first, you all make the

...the first, you all make the
...the first, you all make the
...the first, you all make the
...the first, you all make the
...the first, you all make the
...the first, you all make the
...the first, you all make the
...the first, you all make the
...the first, you all make the
...the first, you all make the

Source: The National Archives. (2017). *Native North Americans*. Kew: The National Archives. Available at <http://nationalarchives.gov.uk/documents/education/native-north-americans.pdf> (Accessed 5/2/2017).

Η «τρέλα» για την εύρεση του γεωγραφικού μήκους

Μέχρι τις αρχές του 18ου αιώνα, χιλιάδες ναυτικοί είχαν χαθεί στις θάλασσες επειδή οι κυβερνήτες των πλοίων τους δεν είχαν τρόπο να διαπιστώσουν την ακριβή τους θέση.

Ενώ, ο προσδιορισμός του γεωγραφικού τους πλάτους ήταν μια πολύ εύκολη υπόθεση, ο προσδιορισμός του γεωγραφικού τους μήκους αποτελούσε ένα άλυτο πρόβλημα.

Έτσι, το 1714 η δημόσια κατακραυγή για τα αλλεπάλληλα ναυάγια του βρετανικού στόλου, υποχρέωσε το Βρετανικό Κοινοβούλιο να θεσμοθετήσει το τεράστιο χρηματικό έπαθλο των 20.000 λιρών (πάνω από 10 εκατομμύρια δολάρια σε σημερινά χρήματα), το οποίο θα απένειμε σε όποιον ανακάλυπτε μια σίγουρη μέθοδο προσδιορισμού του γεωγραφικού μήκους εν πλω.

Με το πρόβλημα καταπιάστηκαν μεγάλοι επιστήμονες της εποχής, όπως ο αστρονόμος Edmond Halley, αλλά και ο ίδιος ο Νεύτωνας, ο οποίος είχε δηλώσει πως πρόκειται «για το μοναδικό πρόβλημα που του δημιουργεί πονοκεφάλους».

Όπως συμβαίνει συνήθως σε τέτοιες περιπτώσεις, η επιτροπή που ήταν υπεύθυνη για τον έλεγχο των προτάσεων, βομβαρδιζόταν με απίθανες ιδέες αφελών ή απατεώνων, που ταυτόχρονα υποστήριζαν ότι τετραγώνισαν τον κύκλο ή ότι κατασκεύασαν μια αεικίνητη μηχανή!

Οι εφημερίδες της εποχής χρησιμοποιούσαν την έκφραση «εύρεση του γεωγραφικού μήκους» ως συνώνυμο της αναζήτησης του αδυνάτου. Και ακόμα χειρότερα από την αναζήτηση του αδυνάτου, ως συνώνυμο ενός είδους παράνοιας.

Μέχρι τις αρχές του 1730 δεν είχε παρουσιαστεί κάτι αξιοπρόσεκτο ενώπιον τη επιτροπής...

Τελικά, ξεχώρισαν δυο μέθοδοι προσδιορισμού του γεωγραφικού μήκους που θα ανταγωνίζονταν για το βραβείο.

Η πρώτη μέθοδος υποστηριζόταν φανατικά από τους αστρονόμους και βασιζόταν στις κινήσεις της Σελήνης. Όμως ήταν περίπλοκη και απαιτούσε καλές γνώσεις μαθηματικών.

Η δεύτερη μέθοδος ήταν μεν απλούστερη, απαιτούσε όμως ένα ρολόι που να αντέχει στις θερμοκρασιακές μεταβολές, την υγρασία και κυρίως να λειτουργεί με ακρίβεια σε συνθήκες πλεύσης. Αν κατασκευαζόταν ένα τέτοιο ρολόι θα μπορούσε να δείχνει την ώρα του λιμανιού από το οποίο απέπλευσε το πλοίο, οπότε προσδιορίζοντας την τοπική ώρα με βάση τη θέση του ήλιου, η διαφορά ώρας θα έδινε το γεωγραφικό μήκος.

Όμως τα ρολόγια εκκρεμούς εκείνης της εποχής επηρεάζονταν από την υγρασία και τις μεταβολές της θερμοκρασίας και κυρίως από τους κλυδωνισμούς του πλοίου και δεν προσέφεραν την απαιτούμενη ακρίβεια.

Εκείνος που έμελλε να κατασκευάσει το πρώτο ακριβές θαλασσοπόρο ρολόι, ήταν ο αυτοδίδακτος ξυλουργός John Harrison.

Πηγή: <https://physicsgg.me/2014/05/21/η-τρέλα-για-την-εύρεση-του-γεωγραφικ/> (Προσπελάστηκε στις 16/1/2017)

ΠΑΡΑΘΕΜΑΤΑ

1. Τζών Κάμποτ

Η Πορτογαλία και η Ισπανία δημιούργησαν τις σημαντικότερες αυτοκρατορίες. Αντίθετα οι υπόλοιπες χώρες (Αγγλία, Γαλλία, Ολλανδία) κατά την περίοδο αυτή οργάνωσαν μάλλον περισσότερο εξερευνητικές αποστολές παρά μόνιμες εγκαταστάσεις όπως οι Ίβηρες.

Μετά το 1600 οι αποικιακές κτήσεις των χωρών αυτών κατόρθωσαν να υπερκεράσουν σε οικονομική και πολιτική σπουδαιότητα τις ιβηρικές αυτοκρατορίες.

Κατά τον 16^ο αι. άγγλοι και γάλλοι θαλασσοπόροι έστρεψαν την προσοχή τους στη Βόρεια Αμερική, μια περιοχή που ως τότε είχε απασχολήσει παρά ελάχιστα τους Ισπανούς και καθόλου τους Πορτογάλους.

Πρωτοπόρος στις αγγλικές εξερευνητικές προσπάθειες υπήρξε ο γενοβέζος Τζιοβάννι Καμποτό, ο οποίος έμεινε γνωστός με την αγγλική μορφή του ονόματός του δηλ. Τζών Κάμποτ. Ο Κάμποτ, εμπνεόμενος από τα ταξίδια του Κολόμβου, προσπάθησε αρχικά να λάβει άδεια εξερεύνησης της Αμερικής από τους Ισπανούς, οι οποίοι όμως αρνήθηκαν.

Στράφηκε στην Αγγλία, η οποία υπό τον βασιλιά Ερρίκο Ζ' έκανε τα πρώτα βήματα για να ακολουθήσει τους Ισπανούς στις Ανακαλύψεις.

Το 1497 ο Κάμποτ έφθασε στη σημερινή Νέα Γη του Καναδά και έγινε κατά τον τρόπο αυτό ο πρώτος Ευρωπαίος που αποβιβάστηκε στην ηπειρωτική γη της νέας ηπείρου, καθώς ως τότε ο Κολόμβος είχε περιοριστεί στα νησιά της Καραϊβικής.

Ο θάνατος του Κάμποτ κατά τη διάρκεια ενός νέο ταξιδιού (1498) στα ανοιχτά της Ιρλανδίας στέρησαν την Αγγλία από έναν εξαιρετικό θαλασσοπόρο, ενώ παράλληλα εσωτερικά πολιτικά προβλήματα που ενέσκηψαν τα επόμενα χρόνια δεν επέτρεψαν στην Αγγλία να επαναδραστηριοποιηθεί στον συγκεκριμένο τομέα παρά στα τέλη του 16^{ου} αι.

Πηγή: http://www.pi-schools.gr/software/gymnasio/istoria_a_b_c/ (Προσπελάστηκε στις 16/1/2017)

Να βρείτε πληροφορίες για τον Τζών Κάμποτ και να δημιουργήσετε μια παρουσίαση.

2. Η νέα θαλάσσια δύναμη

Η ήττα της περίφημης ισπανικής ναυτικής αρμάδας από τον αγγλικό στόλο υπό τον παλιό κουρσάρο του στέμματος Φράνσις Ντρέκ στη θάλασσα της Μάγχης το 1588 σηματοδότησε την ναυτική υποχώρηση της Ισπανίας προς όφελος της νέας θαλάσσιας δύναμης, της Αγγλίας, η οποία και θα κυριαρχήσει πλέον στους θαλάσσιους δρόμους προς τη Βόρεια Αμερική, ενώ θα επεκτείνει

σταδιακά το δίκτυό της και νοτιότερα. Η οικονομική κρίση που θα πλήξει την Ιβηρική ως απότοκο της αλόγιστης εισαγωγής χρυσού και ασημιού θα οδηγήσει σε στρατιωτική και πολιτική αποδυνάμωση της ιβηρικής αυτοκρατορίας. Θα ακολουθήσουν ως τα μέσα του 17ου αι. μια σειρά από εξεγέρσεις στην ίδια την Ιβηρική (Χώρα των Βάσκων και Καταλονία), στην Ολλανδία (με την οριστική απόσχιση της από τους Αψβούργους), η εκ νέου ανεξαρτητοποίηση της Πορτογαλίας και ο Τριακονταετής Η λήξη του Τριακονταετούς Πολέμου θα βρει του Ίβηρες σε σαφή υποχώρηση. Χάνοντας οριστικά τις ηπειρωτικές κτήσεις τους, θα αναδιπλωθούν στη χερσόνησο και θα έχουν πλέον να αντιμετωπίσουν και την καχυποψία της γειτονικής Πορτογαλίας που από το 1640 θα είναι εκ νέου ανεξάρτητη και θα αναδειχθεί σε σημαντικό εταίρο της Αγγλίας.

Κατά τον 17^ο αι. η Αγγλία καταλαμβάνει και οργανώνει φυτείες των Ισπανών, Ολλανδών και των Γάλλων στη Β.Αμερική. Απέκτησε αποικιακά ερείσματα στην Ινδία και στη Δυτική Αφρική οπότε ήλεγχε τη ροή του δουλεμπορίου, ενώ επεδίωκε να καταλάβει και το Ακρωτήριο της Καλής Ελπίδας. Η εδαφική θέση της Βρετανίας ευνοούσε τη ναυτική ανάπτυξη, την μη εμπλοκή σε ηπειρωτικούς πολέμους και την ηρεμία στην οικονομική ζωή. Η συσσώρευση εμπορικής και ναυτικής εμπειρίας, καθώς και πειρατικού κεφαλαίου δημιούργησαν τις πολιτικές, στρατιωτικές και ψυχολογικές συνθήκες για την ανάπτυξη της αποικιοκρατίας. Νέους τόπους εγκατάστασης αναζητούσαν και οι νέες θρησκευτικές ομάδες που κινούνταν εκτός Αγγλικανικής εκκλησίας, καθώς και η κρίση στο εμπόριο στα τέλη του 16^{ου} αι. με την Ολλανδία και τη Ρωσία.

Mollat Michael Du Jourdin (1998) Η Ευρώπη και η θάλασσα, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 76-78

Σύμφωνα με την πηγή και τις ιστορικές σας γνώσεις να αναφέρετε τους λόγους που η Αγγλία καθυστέρησε να εμπλακεί στις γεωγραφικές ανακαλύψεις, καθώς και τους λόγους που επέτρεψαν να γίνει αυτό αργότερα.

Η γέννηση της αστικής τάξης (The rising of the middle class)

Introductory questions

37

Based on your knowledge so far, answer the following questions:

1. Who formed the bourgeoisie (middle class) of those times?
2. What was the formation of this social class due to?

The sixteenth century in Europe

The sixteenth century in Europe was a time of unprecedented change. It was the beginning of the modern era, and it saw a revolution in almost every aspect of life. The century opened with the discovery of a new continent. The renaissance in Italy was peaking and spreading north, even arriving in backwaters like England. Life was largely prosperous for the average person, the economy was growing. The mechanisms of commerce, systems of international finance, ocean-going trading fleets, an entrepreneurial bourgeoisie, were all building a recognizably capitalist, money-based economy. Geniuses were stepping all over each other on the street corners producing scientific innovations. Technological innovations like gunpowder were changing the nature of warfare and the military caste nature of society. The printing press created a media revolution. It brought ideas, partisan rhetoric, and how-to manuals to the people. Most of all, it brought the Bible, in its original tongues and in the vernacular, to the masses. A spirit of inquiry, a desire to return to first principles, was blowing through the Church, which had been the unifying cultural foundation of Europe for a millennium.

The first half of the century saw what contemporaries viewed as the most earth-shattering change in the century: the Reformation. The cultural consensus of Europe based on universal participation in the Body of Christ was broken, never to be restored. Along with the Reformation came challenges to secular society. The nature and organization of power and government came under reevaluation as well. No one could imagine religious change without it going hand-in-hand with social and political change, as indeed it did.

There were other things fueling the furnaces of change. The economy was a prosperous one at the beginning of the century, with even the average peasant able to afford a bit of meat in the stew pot. People were optimistic about the future, they were having larger families and the population was growing. The combination of population pressure and inflation, exacerbated by the flow of gold and silver from the New World, saw a price rise that cut effective wages in half by about mid-century. Changing economic conditions saw many peasants lose their land as the terms of their tenancy became much less favorable, while land was becoming concentrated in the hands of the elites, especially the rising bourgeoisie. Homelessness and vagrancy were on the rise, and towns experienced a sense of crisis trying to deal with the poor. By the end of the century, a peasant almost never saw meat, and many of them had reached such a state of despair about the future that they engaged in widespread revolts. Tensions between the social orders were high on many levels.

Although the peasants and more marginal classes of people were struggling, the middle class was growing and generally becoming more powerful. The quality of material life saw an overall improvement. People in towns had leisure time to spend in taverns, gaming, and drinking - hard liquor as an escape from a hard life began to be a social problem during this time.

In the second half of the century, the dynastic struggles between the monarchs of Europe continued and the characters of many of the emerging nations of Europe were formed. Henry VIII of England was eventually succeeded by Elizabeth, perhaps England's greatest monarch.

Society in Tudor England

In 16th century England most of the population lived in small villages and made their living from farming. However, towns grew larger and more important. During the 16th century trade and industry grew rapidly and England became a more and more commercial country. Mining of coal, tin and lead flourished. So did the iron industry. During this period England became richer and richer.

As England grew more and more prosperous, life for the well-off became more and more comfortable. Upper class and middle class people benefited from the growing wealth of the country. However, for the poor in Tudor England life did not improve. For them life was hard and rough.

Tudor society was divided into four broad groups. At the top were the nobility who owned huge amounts of land. Below them were the gentry and rich merchants. Gentlemen owned large amounts of land and they were usually educated and had a family coat of arms. Most important gentlemen never did any manual work. Below the gentry were yeomen and craftsmen. Yeomen owned their own land. They could be as wealthy as gentlemen but they worked alongside their men. Yeomen and craftsmen were often able to read and write. Below the yeomen were the tenant farmers who leased their land from the rich. There were also wage laborers. They were often illiterate and very poor.

In Tudor Times the parish became the basis of local government. The most important person was an appointed magistrate called the Justice of the Peace. Meanwhile in Tudor Times kings and queens grew stronger. During the Middle Ages the barons held castles, which were difficult to capture so it was easy for them to rebel. Cannons changed all that.

The rising middle class

During the Tudor and early Stuart period there was a great increase in social mobility, with wealth and political influence shifting from the nobility and clergy towards a "middling class" of gentry, yeomen and burghers. These were the people represented in the House of Commons, and who eventually challenged royal sovereignty.

How did a middle class develop from the feudal stratification of rulers and serfs?

- **Inflation and population**

Social change was closely linked with inflation and the growth of population throughout the 16th century, particularly in their effect upon capital and labour. Landowners not restricted by long-term lease agreements boosted their rents to meet inflation, while a labour surplus enabled them to pay lower wages. Profits from rising agricultural prices provided capital for "enclosing" open fields and pasture to raise sheep, or to cultivate their lands more efficiently on a large scale (thus becoming capitalist farmers).

- **Centralization of government**

The centralization of government under the Tudors, and a growing bureaucracy, both reduced the power of "over-mighty" nobles, while concentrating local authority in the hands of a middle class officialdom. As Justices of the Peace, the gentry held the most important administrative posts in the counties and were ultimately responsible for maintaining law and order. Wealthy yeomen

typically held positions of local influence as Constables, but could enter the lower gentry with relative ease by purchasing a coat of arms (Shakespeare's father was gentrified in this way). Sons of gentry and yeomen who studied at the universities and Inns of Law could potentially rise even into the nobility, as education was a key to obtaining high office. Or they might become the apprentices of merchants and rise to become leading figures in towns or cities.

- **The Reformation and the middle class**

The Reformation increased the power of the laity over the Church at every level of society, and Henry VIII's dissolution of the monasteries brought vast estates into the possession of the rural gentry. In a less materialistic sense, the Reformation helped enrich the middle classes through the Protestant emphasis upon the individual in terms of faith, self-knowledge, and morality. By praising hard work, self-discipline, and simple living the Puritans advocated a work ethic that promised economic success.

- **The rise of Capitalism**

A commercial revolution began with the rise of capitalist entrepreneurs and the expansion of trade to new markets. Capitalist entrepreneurs were usually merchants whose experience with trade taught them how to profit from being a "middleman." They moved industry into the countryside to escape the guild restrictions of towns, manufacturing cloth on a larger scale by using the "putting-out" system: the entrepreneur would buy wool or flax from farmers, then distribute it to rural workers to card, spin, and weave in their homes. This cottage industry provided valuable occasional income for the families of farmers and labourers, many of whom were hovering on the edge of poverty and starvation.

Sources:

Internet Shakespeare Editions. (2011). *The rising middle class*. Victoria: University of Victoria. Available at <http://internetshakespeare.uvic.ca/Library/SLT/history/elizabeth/middleclass.html#capitalism> (Accessed 20/2/2017).

Lambert, T. (2017). *Life in 16th Century England*. Available at <http://www.localhistories.org/tudor.html> (Accessed 20/2/2017).

Le Poulet Gauche. (2004). *The Sixteenth Century*. Available at <http://www.lepg.org/sixteen.htm> (Accessed 20/2/2017).

ACTIVITY

After reading the account of people's eating habits in Tudor times, make a similar description of modern Greeks' eating habits according to their social status.

Tudor dining: a guide to food and status in the 16th century

What, how and where people ate in Tudor times depended greatly on who they were: the rich nobility enjoyed lavish feasts of meat, seafood and sugary treats, while yeomen and labourers were restricted to a diet of bread, pottages and vegetables. Everything from the number of dishes eaten to the ways in which food was served was dictated by status: in 16th-century England, you truly were what you ate.

In Tudor England, maintaining the difference between ranks was so important to the concept of a well-ordered society that efforts were made to enshrine the distinctions between the classes in 'sumptuary' laws. These laws tried to control what you ate and wore, according to your position in the God-given hierarchy, which stretched from the king at the top, down through the numerous

grades of nobility and clergy, to the gentry, yeomen and finally the labourers at the bottom of the heap.

Of course, for the poorest, sumptuary laws were not terribly relevant. Labourers would not often be able to afford more than pottage – the staple dish – and you could eat as much of that as your budget would allow. The rich ate pottage too, but instead of what was basically cabbage soup with some barley or oats – and a sniff of bacon if you were lucky – a nobleman's pottage might contain almonds, ginger and saffron, as well as wine.

The other rule to take into account was the strict observance of fasting on Fridays, Saturdays and, sometimes, Wednesdays too. Fasting did not mean going without food altogether, just eschewing flesh, and, in Lent, butter, eggs and dairy foods as well. Children, pregnant women and the elderly were not expected to fast, however, and it was possible to obtain a dispensation from fasting, but this was exceptional.

Source: History Extra. (2014). *Tudor dining: a guide to food and status in the 16th century*. London: BBC. Available at <http://www.historyextra.com/feature/tudors/tudor-dining-guide-food-and-status-16th-century> (Accessed 20/2/2017).

Κατά το τέλος του 15ου αιώνα, η Αγγλία ήταν μια χώρα που δεν παρουσίαζε καμιά ουσιαστική διαφορά, στον βαθμό ανάπτυξής της, σε σχέση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες. Για την ακρίβεια, πολλοί μελετητές υποστηρίζουν πως, κατά την συγκεκριμένη εποχή, και μέσα στο φεουδαρχικό οικονομικοπολιτικό σύστημα, η Αγγλία μάλλον υστερούσε σε όλους τους τομείς: οικονομικούς, πολιτισμικούς, δημογραφικούς και γεωγραφικούς, σε σχέση με κάποιες άλλες χώρες, κυρίως του ευρωπαϊκού Βορρά, αλλά και Νότου (Γαλλία, Νότια Γερμανία, Ιταλικός Βορράς, Κάτω Χώρες), οι οποίες αποτελούσαν «πρότυπο» ανάπτυξης του φεουδαρχικού μοντέλου).

Ωστόσο, κατά την μεταβατική περίοδο, ανάμεσα στον 16^ο και 19^ο αιώνα, η Αγγλία μεταβλήθηκε σε μια πρωτοπόρο χώρα της πρωτοβιομηχανικής, αλλά και βιομηχανικής, εποχής, γεγονός που την κατέστησε, μέσα σ' ένα σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα, σε μια από τις πλέον αναπτυγμένες ευρωπαϊκές χώρες.

ΠΑΡΑΘΕΜΑΤΑ

Στην Αγγλία η διαδικασία συγχώνευσης των αριστοκρατών με τους μεγαλοαστούς, ως αποτέλεσμα της πρώιμης αποφευδοποίησης της γης και της εμπορευματοποίησης της αγροτικής οικονομίας, διαμόρφωσε μια πανίσχυρη και συμπαγή πλουτοκρατική élite. Η αγγλική αριστοκρατία ήδη από τις αρχές του 17ου αιώνα ασχολείται με την παραγωγή μαλλιού, με περιφράξεις και εγγειοβελτιώσεις, καθώς και με υπερπόντιες επιχειρήσεις, ενώ το 18ο αιώνα διακεκριμένοι ευγενείς θα εξελιχθούν σε επιτυχημένους επιχειρηματίες. Τους άγγλους αστούς, επομένως, τουλάχιστον από τις αρχές του 19ου αιώνα, δεν τους απασχολούσε πλέον η κατάργηση των προκαπιταλιστικών δομών, ούτε η δημιουργία εθνικού κράτους και ενός φιλελεύθερου οικονομικού συστήματος της αγοράς. Εξάλλου, το σύστημα της πρωτοτοκίας — σύμφωνα με το οποίο μόνο οι πρωτότοκοι γιοι κληρονομούσαν τον τίτλο ευγένειας— και το γεγονός ότι η χαμηλή ευγένεια (knights) δεν κληροδοτούνταν, συνέβαλαν ακόμη περισσότερο στην προοδευτική συγχώνευση αστών και γόνων των ευγενών (μέσω και των γάμων) σε μια

τάξη γαιοκτημόνων χωρίς τίτλους ευγένειας και με πολλαπλές επιχειρηματικές δραστηριότητες, το λεγόμενο gentry.

Hobsbaum E.(1992), Η εποχή των επαναστάσεων 1789-1848, Αθήνα: ΜΙΕΤ, 52.

Οι επαναστάσεις του 17ου αιώνα δημιούργησαν στην Αγγλία ένα εθνικό κράτος με κυρίαρχο το ρόλο του κοινοβουλίου. Η αυτονομία, η αυτοδιοίκηση και η αποκέντρωση συμβάδισαν με την οργανωτική πολυμορφία της θρησκευτικής ζωής, ενώ οι κεντρικές κοινωνικοοικονομικές διαδικασίες στην πορεία προς τον εκσυγχρονισμό (πληθυσμιακή έκρηξη, αγροτική και βιομηχανική επανάσταση και αστυφιλία) εμφανίστηκαν πολύ νωρίτερα στην Αγγλία από αλλού.

Ράπτης Κ., «Αστικές τάξεις και αστικότητα στην Ευρώπη, 1789-1914: Προσανατολισμοί της σύγχρονης ιστοριογραφίας», ΜΝΗΜΩΝ, 20 (1998), 211-243

Όταν οι Άγγλοι αγρότες απελευθερώνονται από τα δεσμά του φεουδαρχισμού, αν και σε αντίθεση με την Γαλλία δεν κατόρθωσαν ποτέ να αποσπάσουν από την αγγλική αριστοκρατία τίτλους ιδιοκτησίας της γης που καλλιεργούσαν, αρχίζουν να λειτουργούν σαν ένα ανεξάρτητο εργατικό δυναμικό, που εμπορεύεται, κατ' ουσία, την προσωπική του εργασία. Έχουμε δηλαδή την απαρχή της γαιοκτητικού καπιταλισμού: «Ο ιδιοκτήτης παραχωρεί τη γη του έναντι μισθώματος. Ο καλλιεργητής κάνει τον επιχειρηματία και στο τελευταίο σκαλί είναι ο μισθωτός εργάτης». Αυτή, ακριβώς, η αγροτική επανάσταση του 16ου και 17ου αιώνα, είναι εκείνη που θα οδηγήσει με τη σειρά της στην πρωτοβιομηχανική περίοδο κι επακολούθως στην βιομηχανική επανάσταση του 19ου αιώνα. Το τεράστιο αγροτικό προλεταριάτο που δημιουργείται, κυρίως και πρωτίστως στην Αγγλία, ανάμεσα στον 17^ο και 18^ο αιώνα θα αποτελέσει και την βάση της εργατικής δύναμης των βιοτεχνιών και των βιομηχανιών κατά την μεταστροφή της οικονομίας στην καπιταλιστική βάση και βιομηχανική δομή. Έτσι, σε αντίθεση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες, η αγγλική γεωργία ήταν σε θέση να επιτελέσει μερικές από τις βασικές λειτουργίες της γεωργίας σε μια εποχή εκβιομηχάνισης: αυξημένη παραγωγή, ώστε να εξασφαλίζεται η ασφαλής συντήρηση των μη αγροτικών πληθυσμών. δημιουργία ενός μεγάλου εργατικού δυναμικού, το οποίο θα μπορούσε ανά πάσα στιγμή να χρησιμοποιηθεί στις βιοτεχνικές και βιομηχανικές μονάδες, δημιουργία ενός συστήματος συσσώρευσης καπιταλιστικού κεφαλαίου. Σε αντίθεση, όμως, με τις απέραντες γεωργικές εκτάσεις της κεντρικής κι ανατολικής Ευρώπης, οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις στην Αγγλία, αλλά και οι διαθέσιμοι φυσικοί πόροι, ήσαν περιορισμένες. Σε συνδυασμό με τα πρωτόγονα μέσα και τρόπους καλλιέργειας της εποχής που καθιστούσαν περιορισμένο το ύψος της παραγωγής, όπως εκείνο της αγρανάπαυσης, είναι, κυρίως, οι Άγγλοι αγροτοεργάτες, αλλά και καλλιεργητές, εκείνοι που στράφηκαν στην αναζήτηση καινοτομιών και νέων τεχνολογιών, οι οποίες θα αύξαναν την παραγωγή και συνεπώς το κέρδος τους.

Braudel F.,(1988), Υλικός Πολιτισμός, Οικονομία και Καπιταλισμός (15ος - 18ος αιώνας), μτφ Φ. Δρακονταείδης, επιμ. Κ. Τσιταράκης, Αθήνα: Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος

Ειδικά στην Αγγλία, όπου ήδη από την εποχή της Μάγκνα Κάρτα το 1215 έχει δρομολογηθεί μια πολιτική κουλτούρα που προβάλλει τον περιορισμό των αυθαιρεσιών που παρεμποδίζουν, μεταξύ άλλων, τις αστικές κι εμπορικές ελευθερίες και δραστηριότητες, ο Άγγλος αστός – έμπορος, μέσα σ' ένα αναγεννησιακό πολιτικό και πολιτισμικό περιβάλλον, είναι εκείνος που φαίνεται να προσιδιάζει περισσότερο από άλλους στο πρότυπο του κεφαλαιοκράτη: ορθολογικός τρόπος σκέψη, υπολογισμός, επενδύσεις για την μεγιστοποίηση του κέρδους

Έτσι, η εμπορική συντεχνία, κυρίως στην Αγγλία, αποδίδεται σ' έναν συνεχή αγώνα για να καθυποτάξει τις, μάλλον αντιδραστικές, συντεχνίες των τεχνιτών. Απευθύνεται στο σύστημα της οικιακής βιοτεχνίας, που, όπως είπαμε, ανθούσε κυρίως στην ύπαιθρο και αποσκοπούσε στην παραγωγή διάφορων αγαθών (σεντόνια, πουκάμισα, έπιπλα, χάμουρα, καλάθια κλπ) για ίδια χρήση, αναθέτοντας στους μικροπαραγωγούς αυτούς εργασία με το κομμάτι και λειτουργώντας

ως μεταπράτης της οικιακής αυτής παραγωγής της υπαίθρου στον αστικό πληθυσμό. Σταδιακά, αποσυνδέεται, έτσι, η παραγωγή της αγροτικής βιοτεχνίας από την ωφελιμιστική πρακτική της και την άμεση σχέση της με τις ανάγκες της οικογένειας και του χωριού και κατευθύνεται προς τον εμπορικό τομέα και τις αστικές αγορές. Κατά τον Hobsbawm, «και μόνο η ανάπτυξη ενός τέτοιου εμπορίου δημιουργούσε αναπόφευκτα υποτυπώδεις συνθήκες για έναν πρώιμο βιομηχανικό καπιταλισμό». Έτσι, σταδιακά, περνάμε από την φάση των αναρίθμητων, διάσπαρτων οικογενειακών εργαστηρίων, σ' εκείνη των εργαστηρίων - βιοτεχνιών που, αν και παραμένουν διάσπαρτα στην ύπαιθρο, συνδέονται μεταξύ τους από την δραστηριότητα των αστών εμπόρων, οι οποίοι αρχίζουν, επιπροσθέτως, να προμηθεύουν σ' αυτά τόσο τα απαραίτητα, αλλά κι εξελιγμένα, εργαλεία, όσο και τις πρώτες ύλες, έτσι που να μεγιστοποιείται η παραγωγή τους και, ως εκ τούτου, το προσδοκώμενο κέρδος. Από κει και πέρα, ο δρόμος προς την συγκεντρωμένη βιομηχανία και τα εξαπλωμένα μηχανικά εργοστάσια της βιομηχανικής εποχής είναι ορθάνοιχτος. Αλλά γιατί η διαδικασία αυτή, της πρώιμης εκβιομηχάνισης, υπήρξε τόσο αποτελεσματική στην Αγγλία, που, όπως έχουμε ήδη αναφέρει, δεν ήταν κατά την εποχή ένα ιδιαίτερα ανεπτυγμένο κράτος, κι όχι σε άλλες, πιο προηγμένες χώρες, όπως η Γαλλία, ή η Ισπανία;

Muller G. M., (2000), «Κράτος και πολίτες», στο: Αρβελέρ Ε., Maurice A. (επιμ), Οι Ευρωπαίοι, μτφ Π. Μπουρλάκης, Σπ. Κακουργιώτης, Κ. Γεωργοπούλου, Αθήνα: Σαββάλας

Αλλά εκεί που η Μεγάλη Βρετανία φαίνεται να κάνει την μεγάλη διαφορά, σε σχέση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες, είναι ο κατ' εξοχήν βιομηχανικός τομέας, εκείνος, δηλαδή, της μεταλλουργίας. Αν και η μεταλλουργία ήταν ένας κλάδος ευρέως διαδεδομένος σε ολόκληρη σχεδόν την ευρωπαϊκή ήπειρο, η Αγγλία είναι ο τόπος εκείνος όπου θα παρατηρηθεί μια παραγωγική πρωτοπορία, τόσο στο θέμα των καινοτομιών και της τεχνολογίας, όσο και στον τρόπο παραγωγής. Ελλείψει φυσικών πόρων, μια που η μεταλλουργία απαιτούσε τεράστια αποθέματα καυσόξυλου τα οποία η Μεγάλη Βρετανία δεν διέθετε, οι Βρετανοί στράφηκαν από πολύ νωρίς, τόσο στον τομέα της τεχνολογικής προόδου για τον εξευγενισμό των μετάλλων, όσο και στην χρήση ενός φυσικού πόρου που διέθεταν σε αφθονία: του γαιάνθρακα. Έτσι, για πρώτη φορά στην Αγγλία το 1709, θα επιτευχθεί η χρήση του γαιάνθρακα στις ψυκαμίνους και στην Αγγλία, επίσης, θα εφευρεθεί ο αντανακλαστικός κλίβανος, το 1780, που θα λύσει το πρόβλημα του εξευγενισμού του σιδήρου. Στην ίδια αυτή χώρα, στα μέσα του επόμενου αιώνα, θα αναπτυχθεί η μέθοδος της παραγωγής του χάλυβα. Η αγγλική αυτή εφευρετικότητα είναι χαρακτηριστική της δυναμικής του αγγλικού λαού και της ακλόνητης επιθυμίας του να βρίσκει συνεχώς νέους τρόπους για να αυξάνει την αποτελεσματικότητα της βιομηχανικής του παραγωγής και, συνακολούθως, τα εμπορικά του κέρδη. Πέρα από τις καινοτομίες που εφηύραν στον τομέα της μεταλλουργίας, οι Άγγλοι είχαν ήδη επινοήσει επαναστατικές τεχνικές και τεχνολογικές καινοτομίες στον τομέα της παραγωγής βαμβακερών και λινών υφασμάτων, αλλά και αργότερα, όταν η βιομηχανία θα στραφεί προς την ενέργεια του ατμού, και πάλι θα πρωτοπορήσουν με την ατμομηχανή του Βατ (1770) που θα έχει σημαντικές επιπτώσεις, όχι μόνον στον τομέα της βιομηχανίας, αλλά και σ' εκείνους των σιδηροδρόμων και της ναυσιπλοΐας

Cipola C. M.(1988), Η Ευρώπη πριν από τη Βιομηχανική Επανάσταση, Κοινωνία και οικονομία 1000 - 1700 μ.Χ., μτφ Π. Σταμούλης, επιμ. Β. Παναγιωτόπουλος, Αθήνα: Θεμέλιο.

ΕΝΟΤΗΤΑ 6

Ο Ερρίκος ο Η΄ και η ίδρυση της Αγγλικανικής Εκκλησίας (Henry VIII and the Anglican Church)

Introductory questions

43

Based on your knowledge so far, answer the following questions:

1. What do you know about the English King Henry VIII?
2. Why, do you think, the Anglican Church was the only one recognized by the state?

Brief history of the Anglican Church

The name "Anglican" means "of England", but the Anglican Church exists worldwide. It began in the sixth century in England, when Pope Gregory the Great sent St. Augustine to Britain to bring a more disciplined Apostolic succession to the Celtic Christians. The Anglican Church evolved as part of the Roman church, but the Celtic influence was folded back into the Roman portion of the church in many ways, perhaps most notably by Charlemagne's tutor Aidan. The Anglican Church was spread worldwide first by English colonization and then by English-speaking missionaries.

The Anglican Church, although it has apostolic succession, is separate from the Roman church. The history of Christianity has produced numerous notable separations. In 1054 came the first major split from Roman administration of the church, when the Eastern Orthodox Church and the Roman split apart.

The conflict of authority in England between church and state certainly dates back to the arrival of Augustine, and has simmered for many centuries. The murder of Thomas a Becket was one of the more famous episodes of this conflict. The Magna Carta, signed by King John in 1215, contains 63 points; the very first point is a declaration that the English church is independent of its government.

Discontent with Roman administration of the church

The beginning of the sixteenth century showed significant discontent with the Roman church. Martin Luther's famous 95 Theses were nailed to the door of the church in Wittenburg in 1517, and news of this challenge had certainly reached England when, 20 years later, the Anglican branch of the church formally challenged the authority of Rome. Henry VIII dissolved the monasteries and abbeys in 1536.

There is a public perception that Henry VIII created the Anglican Church in anger over the Pope's refusal to grant his divorce, but the historical record indicates that Henry spent most of his reign challenging the authority of Rome, and that the divorce issue was just one of a series of acts that collectively split the English church from the Roman church in much the same way that the Orthodox church had split off five hundred years before.

Defining the new church

The newly-separated Anglican Church was given some formal structure in 1562 during the reign of Elizabeth I. That structure is not a management process or governing organization. What binds them together is not common administration but shared tradition and shared belief. Their belief is written down in the Holy Bible and the Articles of Religion; their tradition is in part embodied in their Book of Common Prayer. The first Book of Common Prayer was produced in 1549. In it the Latin liturgy was radically simplified and translated into English, and for the first time a single 'use' was enforced throughout England. It has been revised numerous times since then, the most significant revision being the first, in 1552. All revisions since then, before the modern era, were very conservative revisions. The 1662 English Book of Common Prayer forms the historical basis for most Anglican liturgy around the world. While several countries have their own prayer books, all borrow heavily from the English tradition rooted in Cranmer's original work.

Timeline of Tudors' acts of separation from the Roman Catholic Church

1525 Henry VIII, who long ago got special permission from the bishop of Rome to marry his brother's virgin widow Catherine of Aragon, has been upset because she cannot bear him a son. This is the year Henry meets pretty Anne Boleyn. This begins the "King's affair." The bishop of Rome will not annul Henry's marriage to Catherine because of her Spanish contacts, who interfered against that event.

1529 Henry VIII decides he does not need to get permission from the bishop of Rome to have his marriage annulled. (The idea is probably Thomas Cromwell's.) He declares himself head of the English church (whatever that means), forcibly cuts the Anglican bishops off from communion with Rome, calls the Reformation Parliament, and marries Anne Boleyn. Services at the churches, however, remain essentially the same. (The mass is in Latin, there is no sermon or systematic Bible reading, and the people are passive and receive communion only at Easter, getting only the consecrated bread.)

1532 Cranmer made archbishop of Canterbury. (This effectively ends clerical celibacy among Anglicans, as Cranmer is twice-married). The "Act in Restraint of Appeals" prohibits appeals to the bishop of Rome.

1534 "Act of Succession": Everyone must swear allegiance to Henry VIII as head of the English church. Thomas More, his Prime Minister and author of "Utopia", and John Fisher, saintly bishop of Rochester, refuse to swear.

1535 Henry VIII beheads Fisher and More after the bishop of Rome makes Fisher a cardinal. Henry is sorry to have to do this, and his court wears mourning for two weeks. Henry had intended to execute Mary, his daughter by Catherine, who also refused to swear. He was dissuaded from doing this by Cranmer.

1536 Henry VIII executes Anne Boleyn and marries Jane Seymour. He continues to oppose the introduction of an English-language Bible for his people.

1536 Henry VIII ensures the permanent popularity of the English reformation by abolishing the monasteries and sharing the loot with almost everyone.

1538 Jane Seymour dies following the birth of Henry VIII's only legitimate son, Edward.

1540 Henry VIII marries and divorces Anne of Cleves, executes the now-unpopular Thomas Cromwell, and marries Katherine Howard.

1543 Katherine Howard beheaded. Henry VIII marries Katherine Parr.

1545 Henry VIII's last speech to Parliament: He says Papist, Lutheran, Anabaptist are names devised by the devil to sunder one man's heart from another.

1547 Henry VIII dies. He has executed around 60 people for "religious" reasons, among a total of about 130 political executions. He is succeeded by his sickly teenaged son, Edward VI. Chantryes

1553 Edward VI dies. People are tired of Protestant looting of churches. Mary Tudor ("Bloody Mary"), a militant Roman Catholic, becomes queen. Popular at first, she soon marries the hated Philip II of Spain. Persecution of Protestants begins.

1558 Mary dies. (Cardinal Pole dies minutes later.) Elizabeth I, a Protestant, becomes queen. Despite many problems (including frequent assassination plots from Roman Catholics), she supports the enterprising middle class and England prospers. She also officially establishes the Anglican Church.

Sources:

Society of Archbishop Justus. (n.d.). *Anglican Timeline*. Available at <http://justus.anglican.org/resources/timeline/06reformation.html> (Accessed 1/3/2017).

Society of Archbishop Justus. (n.d.). *Church History*. Available at <http://anglican.org/church/ChurchHistory.html> (Accessed 1/3/2017).

ACTIVITY

After reading the extract about the Monasteries condition before their dissolution, find the reasons that made it possible for Henry VIII to do it without serious public protest.

The Condition of the Monasteries on the Eve of their Dissolution

Having made himself supreme head of Church as well as State, Henry's next step was to secure resources to maintain his absolutism, and by a judicious distribution of bribes to guard against a return of the old order. A way was discovered in the dissolution of the monasteries, which offered the further attraction of crushing a class which contained the most determined opponents of the royal policy. These were the real reasons for the step, suggested, no doubt, by the resourceful Cromwell, who boasted that he would make his King the richest prince in Christendom. On 21 January, 1535, he received a commission as Vicar-General and Vice-Regent to hold a general visitation of all the churches and monastic and collegiate bodies in the realm.

The King and his supporters represented to Parliament that they were proceeding against the monasteries because of the "slothful and ungodly lives" led by the inmates. This, however, was largely a pretext, and the charges brought forward to support it were doubtless greatly exaggerated; moreover, the manner in which the work was carried out cannot be justified. On the other hand, the condition of the monasteries was such as to lend at least a color of justice to the movement against them. Formerly they had been the pioneers in husbandry, felling the forests, draining the marshes, and cultivating the waste places, or, in the case of the Cistercians, in sheep raising. They had served as inns for travelers, as depositories for articles of value; they had cared for the poor, and had fostered learning and education. But they no longer filled the place which they had in the past. Their agricultural methods were antiquated, and they no longer drew from the capital in their possession the returns which might be expected from efficient management. Their method of promiscuous giving tended to nourish poverty rather than to check it, while their scholastic and educational methods were quite out of date.

Further, religious orders had been subject to intermittent attacks on the part of the temporal power from a period as early as the reign of Edward II, when twenty-three preceptories of the Knights Templars were destroyed. The pious Henry V, as a blow against France, suppressed the

alien priories. In 1506, when Bishop Foxe of Winchester was thinking of making monastic endowments, a brother bishop declared that "the monks have already more than they are like to keep" and Wolsey's dissolution of some of the smaller monasteries followed not many years after. The extent of the monastic wealth was doubtless exaggerated. According to some accounts the monks owned at least a quarter of the realm, but more sober and reliable estimates put it at about one tenth.

Source: Cross, A. L. (1914). *A History of England and Greater Britain*. New York: The Macmillan Company, p. 322. Available at <http://www.luminarium.org/encyclopedia/dissolution.htm> (Accessed 4/1/2017).

Η **Αγγλικανική Εκκλησία** (αγγλικά: *Anglican Communion* ή *Anglican Church*, από τη μεσαιωνική λατινική *ecclesia anglicana*, δηλαδή «αγγλική εκκλησία») αποκαλείται το σύνολο των αυτόνομων χριστιανικών εκκλησιών οι οποίες ακολουθούν την τελετουργική παράδοση της Εκκλησίας της Αγγλίας (η οποία θεωρείται η «μητέρα εκκλησία») και βρίσκονται σε πλήρη κοινωνία μαζί της, μέσω της Αγγλικανικής Κοινωνίας. Μετά τους Ρωμαιοκαθολικούς και τους Ορθόδοξους, οι Αγγλικανοί είναι η τρίτη σε μέγεθος χριστιανική εκκλησία — αριθμούν πάνω από ογδόντα εκατομμύρια. Πνευματικός ηγέτης της Αγγλικανικής Εκκλησίας είναι ο Αρχιεπίσκοπος του Καντέρμπουρυ.

Η Αγγλικανική Εκκλησία θεωρεί τον εαυτό της κομμάτι της *μίας, αγίας, καθολικής και αποστολικής εκκλησίας* και ότι είναι ταυτόχρονα καθολική και μεταρρυθμισμένη — οι επίσκοποι της διεκδικούν αποστολική διαδοχή. Για μερικούς Αγγλικανούς εκπροσωπεί μια μορφή ρωμαιοκαθολικισμού χωρίς τον Πάπα, για άλλους μια μορφή Προτεσταντισμού, και για άλλους έναν συνδυασμό των δύο. Η Αγγλικανική Εκκλησία βρίσκεται σε πλήρη κοινωνία με τις λουθηρανικές εκκλησίες της Σκανδιναβίας και της Βόρειας Αμερικής, και με τους Παλαιοκαθολικούς (Ρωμαιοκαθολικοί οι οποίοι απέσχισαν από τη Ρώμη μετά την Πρώτη Σύνοδο του Βατικανού επειδή εκεί θεσπίστηκε επίσημα το αλάθητο του Πάπα).

Πηγή: https://el.wikipedia.org/wiki/Αγγλικανική_Εκκλησία (Προσπελάστηκε στις 19/1/2017)

Η Αγγλία είχε αρχικά εκχριστιανιστεί από την Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Όταν αποχώρησαν οι Ρωμαίοι το 410 μ.Χ., οι εισβολές Αγγλοσαξόνων εξαφάνισαν τον Χριστιανισμό. Η διαδικασία επαναφοράς του Χριστιανισμού ξεκίνησε το 597 με τους ιεραποστόλους του Αγίου Αυγουστίνου ο οποίος ξεκίνησε το έργο του στο Καντέρμπουρυ και έγινε ο πρώτος αρχιεπίσκοπός της. Σημαντικό έργο στον εκχριστιανισμό της Αγγλίας έκανε ο Έλληνας Άγιος Θεόδωρος της Ταρσού ο οποίος έγινε ο όγδοος αρχιεπίσκοπος. Παράλληλα με τους ρωμαϊκούς ιεραποστόλους της Καντουαρίας δρούσαν και οι ανεξάρτητες Κελτικές Εκκλησίες της Ιρλανδίας οι οποίες εκχριστιάνισαν τη Σκωτία. Με τη Σύνοδο του Γουίτμπι το 664 όλη η Βρετανία άρχισε να υπάγεται στον Πάπα και οι Κελτικές Εκκλησίες σιγά-σιγά εξαφανίστηκαν.

Η μεταρρύθμιση στην Αγγλία ξεκίνησε οριστικά το 1534 όταν ο Βασιλιάς Ερρίκος Η΄ και το αγγλικό κοινοβούλιο ανακοίνωσαν την απόσχιση από τη Ρώμη. Οι αιτίες ήταν πολιτικές. Ο βασιλιάς είχε ανάγκη από διάδοχο και η σύζυγός του, η Αικατερίνη της Αραγωνίας, είχε φτάσει σε ηλικία στην οποία γέννηση διαδόχου φαινόταν απίθανη. Ο βασιλιάς έκανε αίτηση στον Πάπα να ακυρώσει το γάμο του για να μπορέσει να ξαναπαντρευτεί με την Άννα Μπολέυν, αλλά ο Πάπας δεν μπορούσε επειδή ο ανιψιός της Αικατερίνης, ο Αυτοκράτορας Κάρολος Ε΄ της Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, είχε μόλις καταλάβει τη Ρώμη και δεν το επέτρεπε.

Με την εξάπλωση της Βρετανικής Αυτοκρατορίας σε όλο τον κόσμο, Αγγλικανοί ιεραπόστολοι ίδρυσαν τοπικές εκκλησίες σε όλες τις αποικίες.

Αγγλικανική Εκκλησία Αγίου Παύλου (Φιλελλήνων 27, Αθήνα) Έτος: 1839-1843

47 Ο νεογοθτικός αγγλικανικός ναός του Αγίου Παύλου στο τέρμα της οδού Φιλελλήνων, οικοδομήθηκε μεταξύ των ετών 1839-1843, από ημιλαξευτό μάρμαρο του Υμηττού, ενώ τα κορνιζώματα κατασκευάστηκαν από πωρόλιθο του Ισθμού. Για την ανέγερση και τη συμπλήρωσή του συνεισέφεραν οικονομικά η Βρετανική κυβέρνηση, ο τότε Βρετανός πρέσβης Edmund Lyons, αλλά και η παροικία των Βρετανών και Αμερικανών διαμαρτυρομένων που είχαν τότε εγκατασταθεί στην Αθήνα. Υπάρχει σύγχυση γύρω από την ταυτότητα του αρχιτέκτονα του ναού. Ο Κ. Η. Μπίρης (παραπέμποντας σε στοιχεία του William Miller), αποδίδει τα σχέδια στον Σταμάτη Κλεάνθη, πληροφορία την οποία ο Δ. Φιλιππίδης αναπαράγει με ερωτηματικό, προσθέτοντας την παρατήρηση του H. R. Hitchcock ότι, σε κάθε περίπτωση, βασίστηκε σε ένα αρχικό σχέδιο του Βρετανού αρχιτέκτονα Charles Cockerell (1788-1863). Η έρευνά μας τεκμηρίωσε ότι η εμπλοκή Cockerell αναφέρεται ρητά και σε βρετανικό δημοσίευμα της εποχής (The Illustrated London News, Μάιος 1843). Η Ida Haugsted σημειώνει, ωστόσο, ότι είχε προϋπάρξει σχέδιο του Δανού Hans Christian Hansen (1803-1883), το οποίο όμως άλλαξε. Στον Hansen πιστώνουν επίσης το ναό, η Αριστέα Παπανικολάου-Κρίστενσεν και η Ελένη Φέσσα-Εμμανουήλ.

Πηγή: http://www.eie.gr/archaeologia/gr/arxείο_more.aspx?id=252 (Προσπελάστηκε στις 16/1/2017)

THE CHURCH
OF ENGLAND

ΠΑΡΑΘΕΜΑ

48

«Όπως είναι γνωστό η Ιστορία της Αγγλικανικής Εκκλησίας ξεκίνησε το 16ον αιώνα, όταν μεγάλο μέρος πιστών της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας στη Μεγάλη Βρετανία απομακρύνθηκε από τους κόλπους της. Ήτη πραγματικότητα όμως ο Φριστιανισμός υπάρχει στη Μεγάλη Βρετανία από τον πρώτο αιώνα με πρώτον Επίσκοπον τον Κύπριο Ιουδαίο Άγιον Αριστόβουλον. Έτσι με το μεγάλο σχίσμα Ανατολής και Δύσης το 1054 το μεγαλύτερο μέρος του χώρου του Φριστιανισμού της Μεγάλης Βρετανίας βρέθηκαν στο χώρο της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας. Επειδή όμως η διάσπαση της Αγγλικανικής Εκκλησίας ξεκίνησε από το Βασιλιά της Αγγλίας κι όχι από το κλήρο ή από τους πιστούς αποτελεί μία ιδιαιτερότητα με την έννοια ότι μέσα στη παράδοση της δέχθηκε σταδιακά επιδράσεις απ' όλες τις θρησκευτικές παραδόσεις που αναπτύχθηκαν στην Ευρώπη με τη γνωστή ιστορία της Μεταρρύθμισης και της Αντιμεταρρύθμισης. Έτσι μέσα στη παράδοση του Αγγλικανισμού υπάρχουν τρεις παραδόσεις. 1. Η υψηλή Εκκλησία (high church), που έχει περισσότερο στοιχεία της παράδοσης της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας. 2. Η χαμηλή Εκκλησία (Low church), που ακολούθησε περισσότερο Καλβινικής Εκκλησίας και γενικότερα των Προτεσταντών. 3. Η φιλελεύθερη Εκκλησία (Liberal church), που ακολουθεί περισσότερο στοιχεία νεωτεριστικών και ακραίων τάσεων της λεγομένης απελευθερωμένης Θεολογίας, όπως ο φεμινισμός κι η ενθάρρυνση της χειροτονίας ατόμων με κωλύματα, όπως είναι οι λεσβίες κι οι ομοφυλόφιλοι. Σελικά ο Αγγλικανισμός επεκτάθηκε και ισχυροποιήθηκε με την επέκταση και την ισχυροποίηση της Βρετανικής Αποικιοκρατίας. Ήήμερα οι Αγγλικανοί ανέρχονται γύρω στα 150 εκατομμύρια και έχουν επικεφαλής τους τον Αρχιεπίσκοπον του Καντέρπουρι – Καντερβουρίας. Κάθε δέκα χρόνια συνέρχονται όλοι οι Αγγλικανοί επίσκοποι στο γνωστό Λάμπεθ Κόνφερενς για να προσεγγίζουν από κοινού θεολογικά, 57 δογματικά, ηθικά και εκκλησιολογικά θέματα στην ιστορική τους πορεία.»

Πηγή: <http://www.peirapat.gr> (Προσπελάστηκε στις 16/1/2017)

Ο κοινοβουλευτισμός και το κεφαλαιοκρατικό σύστημα (The parliamentary system and capitalism)

49

Introductory questions

Based on your knowledge so far, answer the following questions:

1. Explain how the Protestants' ideas contributed to the development of capitalism.
2. Explain how the Protestants' ideas contributed to the development of the Parliamentary system.

The birth of capitalism in Europe

The origins of capitalism: 13th - 16th century

The underlying theme of capitalism is the use of wealth to create more wealth. The simplest form of this is lending money at interest, reviled in the Middle Ages as the sin of usury. At a more sophisticated level, capitalism involves investing money in a project in return for a share of the profit. In the case of a single owner of an industrial enterprise (such as a factory), the system reveals a characteristic distinction. All the profits go to one man, though many others share the work. Full-scale capitalism results in an inevitable divide between employer and employed, or capital and labour.

In the Middle Ages, the attitude of the church to usury means that capitalism has little chance of developing. Even so, this is the period in which its roots lie. With the rapid development of European trade and prosperity in the 13th century, cities in Italy and the Netherlands witness a creation of wealth which is capitalist in kind - because any merchant is in essence a capitalist, risking his pot of money each time he buys in one place to sell in another.

Florence in the 14th century demonstrates more familiar indications of capitalism. It has its great banking families, engaging in transactions across the breadth of Europe. It even has a successful strike, by underpaid day workers in the cloth industry who want a share in the benefits enjoyed by their employers. In the following century, in France, the story of Jacques Coeur provides an astonishing individual example of the rapid creation of wealth through skillful investment in foreign merchandise. Such cases contain elements of later capitalism, but their limited scale makes them in a certain way different. There have always been markets, and no doubt in every civilization canny individuals have been able to use the markets to amass a quick fortune.

The essential characteristics of capitalism only become evident with an increase in scale - in two quite separate contexts. One is the formation of joint-stock companies, in which investors pool their resources for a major commercial undertaking. The other, not evident until the Industrial Revolution, is the development of factories in which large numbers of workers are employed in a single private enterprise.

Chartered companies and joint stock: 16th-17th c.

Speculative trading enterprises in the Middle Ages are undertaken by individual merchants, operating in family groups or partnerships but acting essentially on their own behalf. Some families are entirely independent. Others bind themselves voluntarily into guilds, such as the Hanseatic League, accepting certain regulations on their trade in return for the support of a powerful organization.

In the 16th century, with the expanding energies of the Atlantic kingdoms in a new era of ocean voyages, the situation changes. In long expeditions to distant and dangerous places, both the risk and the potential profit are greatly increased. A new system is called for. Merchants risking their fortunes in these unpredictable adventures need a special level of support. Equally it suits governments to encourage their endeavours, for the sake of increasing trade but also to extend the nation's reach through settlements and colonies overseas.

The result is the chartered company. A charter, granted by the crown, gives the merchants in a company the monopoly on trade with a specific region for a given number of years - together with strong legal powers to enforce order in distant places while carrying out its business. Such undertakings tie up large sums for money for long periods before any profit can be realized, in the capital cost of ships and the expense of their crews on journeys lasting months and sometimes years. A large number of speculators need to be persuaded to share the risk. The resulting organization is the joint-stock company, in which investors can contribute variable sums of money to fund the venture. In doing so, they become joint holders of the trading stock of the company, with a right to share in any profits in proportion to the size of their holding. Even the Bank of England, when founded in 1694, is organized at first on joint-stock lines. The merchants whose funds provide the bank's initial loan to the government acquire thereby a share in the stock of the new company.

The joint-stock principle can equally well be applied to unincorporated companies (trading without a royal charter), many of which are set up in the 17th century. Investors can buy into a company even if they have no personal link with its trading activities. By the same token an investor's share in the company's stock can be sold at whatever price buyer and seller may agree upon. With this concept, one of the basic elements of capitalism evolves. A natural next step is the emergence of specialist brokers, willing to arrange deals between buyers and sellers of shares in return for a cut on each transaction. In London the brokers gather at first in Jonathan's coffee house.

Calvinism and capitalism: 17th century

The development of capitalism in northern Protestant countries, such as the Netherlands and England, has prompted the theory that the Reformation is a cause of capitalism. But this states the case rather too strongly, particularly since the beginnings of capitalism can be seen far earlier. Nevertheless there are elements in Reformation thought which greatly help the development of capitalism. This is particularly true of the Calvinist variety of the reformed faith, which becomes the state religion of the Netherlands after the Great Assembly of 1651. The most immediate way in which the Reformation aids the capitalist is by removing the stigma which the Catholic church has traditionally attached to money-lending - or usury, in the pejorative Biblical term.

Calvinism positively encourages the purposeful investment of money, by presenting luxury and self-indulgence as vices and thrift as a virtue. It even subtly contrives to suggest that wealth may itself be a sign of virtue. This kind of wealth management is contrived with the help of the

Calvinist doctrine of predestination. If certain virtuous people are predestined to be saved in the next world, then perhaps success in this one is an advance indication of God's favour.

London's coffee houses: from 1652

The first coffee house in London opens in 1652. Soon much of England's business is being conducted in these congenial establishments where merchants can gather to strike their bargains over a cup of the newly fashionable liquid.

Individual coffee houses, like clubs, acquire their own identity and clientele. Ship owners and sea captains congregate at Edward Lloyd's. Here they discuss terms with men who are prepared to take a gamble on the success of the next voyage, insuring it against disaster in return for a premium. Their circle develops into the insurance giant Lloyd's of London, retaining the name of the coffee-house owner.

At Jonathan's coffee-house there are customers with money to risk in a different way. These are the investors who take a share in a trading venture, accepting part of the risk in return for part of the profit. The enterprises in which they participate are joint-stock companies, of which the East India Company is one of the first. Others, chartered when the coffee-houses are already in business, include companies with monopolies for Hudson's Bay (1670), Africa (1672) and the South Sea (1711). Shares in such companies can be bought and sold at Jonathan's coffee house. The brokers who arrange the deals here call themselves (from 1773) the Stock Exchange.

Source: Gascoigne, B. (n.d.). *History of Capitalism*. Available at <http://www.historyworld.net/wrldhis/PlainTextHistories.asp?groupid=458&HistoryID=aa49>rack=pthc> (Accessed 30/3/2017).

Parliament and Politics from 1603 to 1714

The English Parliament under the Stuart monarchs was at the centre of politics as never before. It established itself in practice as the ultimate political authority in the country. Its debates and actions of the period remain at the heart of British constitutional and legal ideas, and the English Civil War and Interregnum of 1642-60, the result of a bitter confrontation between the king and Parliament, is perhaps the most dramatic series of political events in British history. The English Parliament also became, in 1707, the British Parliament, after the formal union of England and Scotland created a new country.

Parliament became so firmly embedded in the state because it became clear that parliamentary taxation was the only practical and legal means to finance the rising costs of the English government. Like their predecessors in the Middle Ages, Members of Parliament vigorously defended the principle that only through parliamentary agreement might taxes be levied. The issue was at the heart of politics in the reigns of James I (1603-25) and Charles I (1625-49). It was Charles's frustration with the way politicians tried to bargain with him before granting him taxation which made him push well beyond its legal limits his right to raise money without its approval, and ended up in an acrimonious confrontation with the House of Commons in the Parliament of 1628-9.

The most bitterly contested debates during much of the period, however, related to religion. It began with arguments over the nature and direction of the Church of England: whether it should move closer to the reformed Protestant churches of Europe, or whether it should remain a sort of hybrid, with features of both Catholic and reformed traditions. The debate was made worse by suspicions about the Stuart kings' interest in exacerbating the Catholic tendencies in the Church,

and in concerns about the threat posed by continental Catholic powers to the Protestant movement.

After the confrontation of 1628-9, Charles abandoned his efforts to negotiate with Parliaments for eleven years of 'Personal Rule'. But a revolution in Scotland forced him to return to the English Parliament in 1640 to find the money to contest it, and revived, with interest, the confrontations of the 1620s. Within two years, the king and Parliament were at war, and by 1646 the king had been defeated.

52

A new power struggle ensued between Parliament and the army it had created. In part this was a religious struggle too, for Parliament's strongest faction was 'Presbyterian', with views similar to those of their predecessors, the Puritans. The army, though, was dominated by more radical views, in religion and politics. Gaining the upper hand in 1648, it removed the Presbyterians from Parliament. The purged Parliament put the king on trial and executed him in 1649. It instituted a new regime, a republic. But the army's relationship with a still relatively conservative Parliament was never an easy one, and was ended by Oliver Cromwell's military coup and assumption of power in April 1653, and his acceptance of the position of 'Lord Protector'. Cromwell's confrontations with the Parliaments he summoned, in an attempt to clothe his regime with legitimacy, echoed the Parliaments of his monarchical predecessors. After his death in 1658, the army divided and disintegrated. It opened the way to what was, by then, a hugely popular restoration of the monarchy in 1660 under Charles I's son, Charles II.

Religion, however, continued to be a dominant political issue. The Church of England, with its bishops and cathedrals, all abolished during the Civil War, was reconstructed after the Restoration. Public worship by the other religious groups which had mushroomed during the Civil War and Interregnum, such as Quakers and Baptists, was outlawed. Many Presbyterians, too, felt that they could not be part of the re-established Church. The most explosive issue, though, was the desire of both Charles II and James II to enable Catholics to worship freely, without the restrictions which had been introduced in the sixteenth century. Blocked from doing so by Parliament, they both tried to find ways of changing the law using the royal prerogative. When Parliament passed the Test Act in 1673, removing Catholics from public office, the resignation of James, then heir to the throne, showed that he had converted to Catholicism himself. The discovery of a supposed 'popish plot' heightened panic about Catholic influences. Attempts to pass legislation to exclude him from the throne during 1678-81 inflamed public opinion, divided politicians in 'whigs' and 'tories' and created an atmosphere which people believed similar to that of 1641, just before the Civil War broke out.

James II's attempts to secure the election of a Parliament which would repeal the Test Act led to his deposition in 1689 and replacement by his elder daughter, Mary, and her husband, William, Prince of Orange. After 1689, Parliament was dominated by two preoccupations. One was the perennial one of financing the now very rapidly rising costs of government. William had invaded England in order to ensure it would be a Dutch ally in his impending war against France, and the costly war of 1689-97, and its successor in 1702-14 forced a revolution in British state finance, a rapid growth in state institutions, the army, navy and civil service. Resisting the growth of the state and ensuring the proper oversight of all of this activity became major parliamentary preoccupations.

The other preoccupation was the party battle. The Triennial Act of 1694 ensured that elections had to be held for a new Parliament every three years, making politics almost a permanent preoccupation. Although the restrictions on Protestant dissenters were lifted in the Toleration Act of 1689, the party struggle continued to focus around religion, particularly the integrity of the Church of England, which tories felt in danger under governments dominated by whig ministers.

Source: Seaward, P. (n.d.). *Stuarts: 1604-1715*. London: The History of Parliament Trust 1964-2017. Available at <http://www.histparl.ac.uk/periods/stuarts> (Accessed 30/3/2017).

ACTIVITIES

53

1. After reading the extract about the birth of the Stock Exchange in England, write an account of how people invested their money in joint companies and what factors they took into consideration.

John Castaing, Jonathan's Coffee House and the birth of the Stock Exchange

When asked to name a London coffee house, most people automatically say, 'Lloyd's'. In way they'd be right; Lloyd's is famous for the birth of the insurance industry, but Jonathan's was arguably a more important venue, and also based around Exchange Alley.

Jonathan's was opened by Jonathan Miles in 1680. Along with Garraway's, it was frequented by City businessmen, although the 'quality' was better at the latter. Trading in stocks was no new invention but it accelerated quickly with the arrival of the Huguenots. They had liquidated their assets on leaving France and some of them were very rich indeed. It is a mystery how they got their money out of France, but stocks would certainly have been one method, and there was a strong history of Huguenot stock trading in the Netherlands already.

By 1690, there were at least 100 companies selling stocks that were traded in London. Their value fluctuated according to the news that came and went along the international information routes: the ships coming and going from London's docks. News of lost cargoes, huge hauls, diseased crews and delays for repair were brought back by thousands of vessels, both large and small. The coffee houses employed boys to go to the docks, hang around and wait for news, then run back as soon as they heard anything. They would also run to the houses of the biggest merchants and butter up the servants for information. Then they would report to the coffee house and their findings would be displayed on a board behind the bar. Entry to the coffee house cost a penny, and then the coffee was included, so this service wasn't free. The better coffee houses such as Jonathan's soon began to print their own news sheet, with the gossip relevant to their clientele. John Castaing was a Huguenot broker who spent a lot of time at Jonathan's and he began to write up stock prices, bullion prices and exchange rates in 1698, publishing the sheet on a Tuesday and a Friday as *The Course of Exchange and Other Things*.

Castaing's prices were relied upon by many of the coffee houses in the City, even though other more comprehensive sheets were printed. His exchange rate was commonly used, and the publication continued for almost a century. Castaing's success was largely connected to his Huguenot background. It can be no coincidence that the packet boat from Harwich to the Hook of Holland ran on Wednesdays and Saturdays, taking Castaing's prices along with the scribblings of Pierre Des Maizeaux from the coffee houses of the West End where men such as Newton informed the conversation. The Huguenots who remained in the Netherlands were a substantial network of both money and thinkers.

Jonathan's burned down in 1748, ending an era. New Jonathan's was built without delay, supported by various brokers and soon took on the name of The Stocks Exchange. The coffee house was close to the site of London's original livestock market (The 'Stocks Market'); the two were soon combined, and the London Stock Market was born.

Source: Inglis, L. (2009). *Georgian London: John Castaing, Jonathan's Coffee House and the birth of the Stock Exchange*. Available at <http://georgianlondon.com/post/49464054917/john-castaing-jonathans-coffee-house-and-the> (Accessed 6/1/2017).

Jonathan's Coffee House or an Analysis of Change Alley With a Group of Characters from the Life - Inscribed to Jacob Henriques (1763), The British Museum

2. Until nowadays Tories is the conservative political party of the British Parliament and Whigs is the radical one. Explain their political ideologies in relation to their historical roots.

Το βρετανικό κοινοβούλιο συγκροτούσαν δύο εξίσου σημαντικά νομοθετικά σώματα: η Βουλή των Λόρδων και η Βουλή των Κοινοτήτων. Το λογικό, πειθαρχικό και πρακτικό αυτό σύστημα διακρινόταν από την ανακατανομή των εξουσιών στα τρία κύρια θεσμικά όργανα και στηριζόταν στο δικομματισμό. Ο μονάρχης ασκούσε τυπικά την εκτελεστική εξουσία, μέσω ενός υπουργικού συμβουλίου, το οποίο ήταν υπόλογο στο κοινοβούλιο. Η λειτουργία του ήταν εύρυθμη και ομαλή και η εξουσία του εκτεινόταν σε όλους τους τομείς: είχε το δικαίωμα να τροποποιεί και να απορρίπτει νομοσχέδια, να προβαίνει σε συνταγματικές αλλαγές και ακόμα, ήταν το ανώτερο δικαστήριο της χώρας. Ωστόσο, έκανε συνετή χρήση των δικαιοδοσιών του μια και ο πρωθυπουργός είχε το δικαίωμα να διαλύσει τη Βουλή και να προσφύγει σε εκλογές.

Η Βουλή των Λόρδων αποτελούσε φέουδο της υψηλής αριστοκρατίας, μια και οι βουλευτές της ήταν ως επί το πλείστον ευγενείς και επίσκοποι. Στη Βουλή των Κοινοτήτων κυριαρχούσαν τα ανώτερα στρώματα της αστικής τάξης.

Αν και η μοναρχία βρισκόταν στο κέντρο του πολιτικού συστήματος, ο κοινοβουλευτισμός στη Βρετανία ήταν ιδιαίτερα ισχυρός. Η εξουσία του κοινοβουλίου εκτεινόταν σε όλους τους τομείς διασφαλίζοντας την πολιτική σταθερότητα. Το βρετανικό μοντέλο διακυβέρνησης προσδιοριζόταν από την προοδευτική επέκταση της ψήφου και στηριζόταν στην ευρεία παραχώρηση πολιτικών ελευθεριών και σε διοικητική και πολιτική αποκέντρωση. Ακόμα, έλαβε μέτρα που στόχευαν στην απαλοιφή των καταχρήσεων του καθεστώτος της ελεύθερης οικονομίας και της ιδιωτικής πρωτοβουλίας. Κύριος στόχος των πολιτικών ωστόσο, ήταν η

ευημερία της χώρας. Συγκρούσεις μεταξύ των δύο νομοθετικών σωμάτων δεν συνέβαιναν ως τις αρχές του 20ου αι. και οι σχέσεις τους χαρακτηρίζονταν από μετριοπάθεια και συναίνεση, μια και οι απόψεις τους συνέπιπταν ιδεολογικοπολιτικά.

ΠΑΡΑΘΕΜΑ

55 Η Αγγλία, που είναι δημιουργός στην αρχή της Μεγ. Βρετανίας, ύστερα του Ηνωμένου Βασιλείου και εν τέλει της Βρετανικής Αυτοκρατορίας, προσδιόρισε όσο ουδέν άλλο έθνος την εξέλιξη – θετικά ή αρνητικά – της ανθρωπότητας τα τελευταία 500 χρόνια. Είναι η μητέρα του κοινοβουλευτισμού – η mater parlamentorum. Είναι η κοιτίδα των πολιτικών κομμάτων. Από τη μακρά κοινοβουλευτική και κομματική ιστορία της αντλούμε διδάγματα για την εφαρμογή του κοινοβουλευτικού συστήματος και την κατανόηση του πολιτικού κόμματος. Σ' αυτή γεννήθηκαν θεμελιώδεις συνταγματικοί θεσμοί και ρυθμίσεις παγκόσμιας εφαρμογής, όπως είναι: η πρώτη έννοια Συντάγματος (Lex Terrae), το οποίο, ως εθνικό «Law of the Land», αναβλύζει αμέσως από την κοινωνία και δεν παραχωρείται «άνωθεν», τα πρώτα δείγματα γραπτής συνταγματικής κατοχυρώσεως δικαιωμάτων του ανθρώπου, το αντιπροσωπευτικό σύστημα, το σύστημα των δύο νομοθετικών σωμάτων, ο θεσμός της κυβερνήσεως και του υπουργικού συμβουλίου ως συλλογικών οργάνων και κυρίων οργάνων της εκτελεστικής εξουσίας και η σχέση τους με τα νομοθετικά σώματα και τον ανώτατο άρχοντα, ο θεσμός του πρωθυπουργού, ο θεσμός της αντιπολιτεύσεως και της σκιώδους «κυβερνήσεως», η ποινική ευθύνη των υπουργών, κ.ά.

Παρά ταύτα, η ίδια η Αγγλία αποτελεί σήμερα στην ευρωπαϊκή ήπειρο την μεγαλύτερη εθνοτική (nation) και χωρική (land) οντότητα, που δεν απολαμβάνει καθεστώτος αυτονομίας, έστω περιορισμένης.

Ούτε η Αγγλία, ούτε η Μεγ. Βρετανία, ούτε το Ηνωμένο Βασίλειο γνώρισαν ποτέ αυτό που στις άλλες χώρες μπορεί να θεωρηθεί «ιδρυτική στιγμή», επ' ευκαιρία της οποίας καταρτίζεται και αρχίζει να εφαρμόζεται συνταγματικός σχεδιασμός. Ουδείς μεγάλος συνταγματικός θεσμός τους αποτελεί καρπό σχεδιασμού. Όλοι όμως έχουν ιστορικό βάθος και γεννήθηκαν ύστερα από συμφωνία. Ιδρύθηκαν πρακτικά – για να αντιμετωπίσουν συγκεκριμένη ανάγκη ή κρίση, για να αποφευχθούν οι ρήξεις. Ρίζωσαν κι εξελίχθηκαν στην πορεία.

Στην Αγγλία δεν ευδοκίμησε η αρχή του ενός και η απόλυτη εξουσία, που κυριάρχησαν επί μακρό στην ηπειρωτική Ευρώπη. Παράλληλα με το Στέμμα, ανέκαθεν λειτουργεί ένα συλλογικό όργανο αποτελούμενο από πολιτικούς, που απαρτίζουν «μηχανισμό», ο οποίος προτείνει, καταρτίζει και εφαρμόζει πολιτική. Η λειτουργία του συλλογικού οργάνου προσδίδει μετριοπάθεια στο σύστημα εξουσίας. Μέσα στο συλλογικό όργανο δραστηριοποιείται μια ομάδα πολιτικών, που αποτελεί την αντιπολίτευση και επιδιώκει όχι την κατάργηση του μηχανισμού, αλλά τον έλεγχό του. Ο αδιάκοπος αγώνας των δύο ομάδων για τον έλεγχο του μηχανισμού αποτελεί την κινητήρια δύναμη της συνταγματικής εξέλιξεως.

Η συνέχεια (continuity) χαρακτηρίζει τη συνταγματική εξέλιξη της. Η βρετανική κοινωνία αποφεύγει ανέκαθεν τις βαθιές ιδεολογικές οξυτήτες και διχασμούς της ηπειρωτικής Ευρώπης. Ιδεολογικά ρεύματα, με ευρύτατη διάδοση στη νεώτερη εποχή, όπως ο μαρξισμός και, πριν από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, ο φασισμός, δεν γνωρίζουν στην Αγγλία μεγάλη διάδοση. Τα κύρια πολιτικά κόμματα, που δραστηριοποιούνται σε εθνική κλίμακα, είναι κόμματα προγραμμάτων μάλλον παρά ιδεολογικά. Κατά βάθος, στα μεγάλα θέματα η πολιτική τους μάλλον συμπίπτει. Όταν αναλαμβάνουν τη διακυβέρνηση, κατά κανόνα εφαρμόζουν πολιτική που προσεγγίζει μ' εκείνη που προτείνουν τα κόμματα της αντιπολιτεύσεως. Λ.χ. το Συντηρητικό Κόμμα, όταν κυβερνά από το 1951 έως το 1955, κινείται στο πλαίσιο των εθνικοποιήσεων που από το 1946 είχε εφαρμόσει το Εργατικό Κόμμα. Το τελευταίο, όταν επανέρχεται το 1964 στην εξουσία,

ελάχιστα διαφοροποιείται από την πολιτική του Συντηρητικού της περιόδου 1959 έως 1964 κ.ο.κ.

Πηγή:

http://www.sakkoulas.gr/index.php?page=shop.product_details&flypage=flypage.tpl&product_id=1076&category_id=224&option=com_virtuemart&Itemid=118 (Προσπελάστηκε στις 30/3/2017)

56

